

Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard 2024-2026

**Samen maken we ruimte
voor een duurzame toekomst
in de Hoeksche Waard**

Inhoudsopgave

Begrippen en afkortingen	2
Samenvatting	4
Hoofdstuk 1	6
Inleiding	6
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Bestaand beleid, visies en programma's.....	8
1.3 Sociaal maatschappelijke partners, Stedin, HW Wonen en het Regionaal Energieloket	12
Hoofdstuk 2	15
2.1 Isolatiedoelstelling 2050.....	15
2.2 Doelstelling aanpak Energiearmoede	18
Hoofdstuk 3	20
3.1 Doelgroepen.....	20
3.2 Uitwerking doelgroepen	21
Hoofdstuk 4	28
4.1 Aandachtspunten	28
Hoofdstuk 5	33
5.1 Uitvoering Isolatieprogramma.....	33
5.2 Focuswijken vanuit de warmtetransitie	38
Hoofdstuk 6	39
Aanpak Energiearmoede	39
6.1 Aanpak Energiearmoede.....	39
Hoofdstuk 7	44
7.1 Toelichting begroting Isolatieprogramma	44
7.2 Toelichting begroting aanpak Energiearmoede	45
7.3 Verantwoording besteding gelden.....	46
Colofon	47
Bijlage 1	48
De isolatiestandaard	48
Bijlage 2	49
Landelijk beleid	49
Bijlage 3	52
Isolatieniveau en bouwdelen	52

Begrippen en afkortingen

Om het rapport leesbaar te houden, maar tegelijkertijd te kunnen verwijzen naar bijvoorbeeld landelijke subsidies of technische termen met betrekking tot soorten woningen of isolatietechnieken, hebben we een begrippen- en afkortingenlijst opgesteld.

Begrippen

- **De isolatiestandaard:** Er is een landelijke 'isolatiestandaard' voor woningisolatie. De isolatiestandaard komt ongeveer overeen met de schilmaatregelen van een woning die horen bij een energielabel A of B bij een naoorlogse woning, en een energielabel D bij een vooroorlogse woning (meer informatie in bijlage 1 De isolatiestandaard).
- **Energetische kwaliteit woning:** De mate waarin een woning zuinig met energie omgaat. Denk aan isolatie, ventilatie, manier van verwarmen en zelf duurzame energie opwekken. De energetische kwaliteit wordt vaak uitgedrukt in een energielabel A tot en met G.
- **Energiearmoede:** Huishoudens die een hoge energierekening hebben in verhouding tot hun inkomen. Zie paragraaf 3.2 voor een uitgebreidere beschrijving.
- **Energiefixer:** Energiefixers zijn deskundigen die direct kleine, energiebesparende maatregelen in een woonhuis kunnen aanbrengen. Zij weten hoe de energiebesparende producten geïnstalleerd moeten worden, zodat de bewoner daar direct voordeel van heeft. De maatregelen die de energiefixers nemen, zijn gratis.
- **Energielabel:** Is een soort score die aangeeft hoe zuinig een huis met energie omgaat (energetische kwaliteit). Er zijn energielabels A (zeer energiezuinig) tot en met G (zeer onzuinig).
- **Gemengde vereniging van eigenaren:** Een gebouw waarin zowel eigenaars en huurders wonen en deel uitmaken van de vereniging van eigenaren.
- **Gespikkeld bezit:** Gebieden waar woningcorporatie-woningen (huur) en particuliere koopwoningen (voormalige corporatiewoningen, die zijn doorverkocht aan particuliere eigenaren) dicht op of door elkaar staan.
- **Het Rijk:** Kortere naam voor de Rijksoverheid.
- **Hybride warmtepomp:** Hierbij werkt de warmtepomp samen met een andere warmtebron, vaak een cv-ketel op aardgas, om de woning en het tapwater te verwarmen.
- **NHG-grens:** Is het maximale aankoopbedrag van een woning om Nationale Hypotheek Garantie te kunnen krijgen. Moet een woning verkocht worden en is er een restschuld, dan wordt deze schuld overgenomen.
- **Regionaal Energieloket:** Onafhankelijke uitvoeringspartner en adviseur voor inwoners van gemeente Hoeksche Waard. Heeft eerder uitvoering gegeven aan acties zoals wijkaanpakken, groepsinkoopacties, cadeaubonnen voor kleine energiebesparende maatregelen en telefonisch advies. Dit is een mogelijke partner bij de uitvoering van het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede in de Hoeksche Waard.
- **Spijtvrij:** Als we kijken naar investeringen is een maatregel spijtvrij als het, ondanks de ontwikkelingen van de energiemarkt, de moeite waard blijft. Een voorbeeld: isoleren is altijd spijtvrij, omdat het sowieso je wooncomfort verhoogt.
- **Subsidie:** Vergoeding, geld dat je kunt ontvangen.
- **Transitiegereed:** Een woning die goed geïsoleerd is en daarmee klaar is om te verwarmen zonder aardgas.

- **Warmtepomp:** duurzaam alternatief voor de cv-ketel waarbij je je huis en warm water alleen met elektriciteit verwarmt.
- **Waterzijdig inregelen:** de cv-ketel wordt zo ingesteld dat het water gelijkmatig verspreid wordt over de verwarmingselementen in huis. Dit maakt verwarmen (van water) efficiënter. Dit kan 5% tot 15% besparen op de energierekening¹.
- **Woningvoorraad:** Het totaal aan woningen dat aanwezig is in een bepaald gebied op een bepaald moment. Het gaat om alle huur- en koopwoningen van verschillende types en prijsklassen.
- **WOZ-waarde:** Is een door de gemeente geschatte marktwaarde van een woning op een bepaalde datum.

Afkortingen

- **CBS:** Centraal Bureau voor de Statistiek
- **ISDE:** Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing
- **LAI:** Lokale Aanpak Isolatie, actielijn 1 uit het Nationaal Isolatieprogramma
- **NHG:** Nationale Hypotheek Garantie
- **NIP:** Nationaal Isolatieprogramma
- **REL:** Regionaal Energieloket
- **RRE:** Regeling Reductie Energiegebruik
- **RREW:** Regeling Reductie Energiegebruik Woningen
- **RVO:** Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
- **SiSa:** Single Information, Single Audit; verantwoordingsmethode voor gemeenten en provincies aan het Rijk over specifieke uitkeringen
- **SPUK:** Specifieke Uitkering
- **SVOH:** Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen
- **SVVE:** Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars
- **VvE:** Vereniging van Eigenaren
- **Wgiw:** Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
- **Wnb:** Wet natuurbescherming
- **WOZ:** Waardering Onroerende Zaken
- **TNO:** Nederlandse organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek

---

¹ [Besparen door waterzijdig inregelen | Consumentenbond](#)

Samenvatting

Voor u ligt het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede van gemeente Hoeksche Waard. In dit programma beschrijven wij hoe we inwoners willen helpen bij het isoleren van hun woning en het terugbrengen van hun energiegebruik en de daarmee samenhangende kosten. Voor dit programma en deze aanpak wordt gebruik gemaakt van de subsidie vanuit het Nationaal Isolatieprogramma en de eenmalige specifieke uitkering (SPUK) van het Rijk voor de aanpak van energiearmoede. Tussen het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede zit een overlap, dat komt omdat energiearmoede ook voorkomt bij huishoudens, die eigenaar zijn van een woning met een slecht energielabel (D,E,F of G).

De aanpak Energiearmoede richt zich op iedereen die te maken heeft met energiearmoede of een risico hierop heeft, zowel woningeigenaren als huurders. Op hoofdlijnen is de betekenis van energiearmoede: huishoudens waarbij de energierekening een groot deel is van de totale uitgaven per maand. Voor een precieze betekenis verwijzen wij u graag naar paragraaf 3.2 van hoofdstuk 3, waarin dit verder wordt toegelicht.

Het Isolatieprogramma richt zich op alle woningeigenaren met energielabel D, E, F of G en een WOZ-waarde onder de NHG-grens (€ 435.000,-). Daarnaast proberen we met het Isolatieprogramma in het begin vooral de huishoudens met (een risico op) energiearmoede te bereiken.

Om de inwoners op een goede manier te helpen met het isoleren en besparen van energie bieden wij met het Isolatieprogramma een aantal activiteiten en acties aan:

1. Directe subsidie (vergoeding) aan inwoners voor minimaal 1 isolatiemaatregel;
2. Ondersteunen van inwoners met onder andere advies aan huis, groepsaankoopacties en hulp bij het aanvragen van subsidies (vergoedingen).

Hierbij wordt een groot deel van de gelden ingezet als directe subsidie aan inwoners voor het nemen van isolerende maatregelen. Het overige deel wordt ingezet voor advies, hulp en het ondersteunen van inwoners (ontzorgen).

Daarnaast kijken we naar een samenwerking met de woningcorporatie en bieden we inwoners die in een oude of monumentale woning wonen op maat gemaakte informatie. Deze doelgroepen binnen het Isolatieprogramma staan verder uitgewerkt in paragraaf 3.2 van hoofdstuk 3. Alle activiteiten en acties binnen het Isolatieprogramma staan genoemd en toegelicht in hoofdstuk 5.

In aanvulling op de activiteiten vanuit het Isolatieprogramma bieden wij met de aanpak Energiearmoede een aantal activiteiten en acties aan om huishouden met (een risico op) energiearmoede te helpen met energie besparen. De gelden die de gemeente via de SPUK vanuit het Rijk heeft ontvangen mogen, in tegenstelling tot het Isolatieprogramma, niet direct als subsidie worden gegeven aan inwoners. We zetten deze gelden dus in via acties zoals een witgoedregeling, energiecoaching, energiedisplays en kleine energiebesparende maatregelen. Alle activiteiten en acties van de aanpak Energiearmoede staan benoemd en toegelicht in hoofdstuk 6. Ook bij de aanpak Energiearmoede kijken we naar bepaalde doelgroepen.

De volgende doelgroepen zijn hierbij benoemd:

1. Ouderen en jongeren
2. Alleenstaanden
3. Inwoners met zorgspecifieke behoeften waaronder chronisch zieken en mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking of autisme
4. Anderstaligen

Bovengenoemde doelgroepen zijn verder uitgewerkt in paragraaf 3.2 van hoofdstuk 3.

Naast dat we inwoners willen helpen met het besparen van energie en hun energierekening omlaag willen brengen, kijken we ook naar de warmtetransitie in de Hoeksche Waard. Gemeente Hoeksche Waard wil net als de landelijke doelstelling in 2050 aardgasvrij zijn. Om dit doel te halen moeten woningen klaargemaakt worden om van het aardgas af te gaan. Dit noem je 'transitiegereed' maken. Het isoleren van de woning is hierbij een belangrijk stap. Om goed op koers te liggen voor dit doel kijken we naar bepaalde wijken die hierbij stappen kunnen zetten richting transitiegereed. Hierbij is een belangrijk uitgangspunt dat iedereen mee moet kunnen doen in de overgang naar aardgasvrij wonen.

Als laatste is het van belang om aan te geven dat de uitvoering van dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede staat of valt met communicatie. Het bereiken van de doelgroep die in aanmerking komt voor de activiteiten en acties is van groot belang. Hiervoor zoeken we de samenwerking met collega's vanuit sociaal domein, zowel binnen de organisatie als buiten de organisatie. We houden hen zoveel mogelijk op de hoogte van de verschillende acties en mogelijkheden die er zijn.

Hoofdstuk 1

Inleiding

Gemeente Hoeksche Waard wil in 2040 energieneutraal zijn, in 2050 klimaatneutraal en uiterlijk in 2050 alle woningen en gebouwen in de gemeente aardgasvrij verwarmen. We moeten energie besparen om deze doelstellingen te bereiken. Onder energie besparen verstaan we alles om de energievraag van woningen te verlagen. Aan de ene kant richten we ons op het isoleren van woningen. En aan de andere kant bieden we kleinere maatregelen binnenshuis aan voor inwoners die deze stap te groot vinden of geen eigenaar zijn van de woning. We sluiten hierbij aan bij de behoeftes van inwoners want zij staan voor de keuze óf en wanneer zij hun woning isoleren en verder verduurzamen. Die keuzes liggen niet voor iedereen voor de hand. In het bijzonder letten we daarbij op inwoners die (mogelijk) energiearmoede ervaren en hoe we ervoor kunnen zorgen dat álle Hoeksche Waarders in staat zijn om aan de energietransitie deel te nemen. In dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard besteden we daarom extra aandacht aan hoe we inwoners bereiken en ondersteunen tijdens hun persoonlijke energiebesparingsreis en hoe we ze activeren tot het besparen van energie en het isoleren van hun woning.

Het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard is een programma, dat de basis vormt voor de start van energiebesparingsprojecten richting uitvoering. Hiermee wordt de samenhang tussen doelen, doelgroepen, activiteiten, kosten en beschikbare gelden vanuit het Rijk zichtbaar. Het doel van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard is het stapsgewijs gereed maken van alle woningen voor de overstap richting aardgasvrije verwarming (op termijn) en inwoners helpen de energierekening omlaag te brengen door middel van het nemen van energiebesparende en isolerende maatregelen. Het uitgangspunt hierbij is dat iedereen mee moet kunnen doen.

Het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard richt zich op het hoofddoel: een energiezuinige en aardgasvrije woningvoorraad in de Hoeksche Waard. Dit doen we door in te zetten op haalbare activiteiten, die te begroten en te plannen zijn. Zoals bijvoorbeeld groepsinkoopacties voor het nemen van isolatiemaatregelen. Hierbij houden we

rekening met de Wet natuurbescherming en de uitspraak van de Raad van State hierover, waarbij natuurinclusief isoleren het uitgangspunt is. Het tijdspad van het voorliggende Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard is de periode 2024 tot en met 2026. Voor deze periode is opgenomen wat we als gemeente Hoeksche Waard komende jaren gaan organiseren en hoe we er dan voor staan ten opzichte van onze doelstellingen voor 2040 en 2050. Het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard wordt tegelijkertijd ook gebruikt door de gemeente als basis voor de aanvraag van een bijdrage uit het Nationaal Isolatieprogramma (hierna NIP) bij het Rijk.

1.1 Aanleiding

We hebben in de Hoeksche Waard al een stevige basis gelegd wat betreft verduurzaming van onze woningvoorraad. Energie besparen is een belangrijk onderdeel van zowel het uitvoeringsprogramma Hoeksche Waard richting energieneutraal als de Transitievisie Warmte (TVW). Beide zijn onderdeel van het programmaplan Duurzaamheid van gemeente Hoeksche Waard. De gemeente krijgt rijks gelden om woningeigenaren met een slecht energielabel te helpen bij het isoleren van hun woning en op deze manier energie te besparen. Daarnaast krijgt de gemeente gelden van het Rijk voor het aanpakken van energiearmoede. Tussen deze 2 onderwerpen zit een overlap, aangezien huishoudens die te maken hebben met energiearmoede ook deels in woningen wonen met een slecht energielabel.

Dit document gaat in op het besparen van energie bij woningen in de Hoeksche Waard. Hierbij maken we een onderscheid tussen het Isolatieprogramma en de aanpak van Energiearmoede. Het Isolatieprogramma richt zich op alle woningeigenaren met energielabel D, E, F of G en een WOZ-waarde die onder de NHG-grens² ligt. We zetten daarbij extra in om het deel van de woningeigenaren dat te maken heeft met of een risico heeft op energiearmoede, als eerste te helpen. Deze mensen hebben moeite met het betalen van de energierekening.

Naast dit Isolatieprogramma willen we mensen met (een risico op) energiearmoede en andere huishoudens meer bieden dan alleen isolatiemaatregelen. Energiearmoede komt namelijk voor bij zowel woningeigenaren als huurders. Huurders zijn voor het isoleren van hun woning afhankelijk van de verhuurder (woningcorporatie of particuliere verhuurder). Om alle huishoudens die te maken hebben met energiearmoede mogelijkheden te bieden om energie te besparen, is er aanvullend een aanpak opgenomen met (kleinere) maatregelen. Deze (kleinere) maatregelen zijn voor zowel woningeigenaren als huurders beschikbaar.

De doelgroep 'risico op energiearmoede' toegelicht

Zoals opgenomen in de TVW vinden we het belangrijk dat 'iedereen mee moet kunnen doen' in de Hoeksche Waard. We hebben onder andere in de winter van 2022/2023 gezien dat dit niet vanzelfsprekend is voor al onze inwoners. Daarom besteden we in dit Isolatieprogramma ook in het bijzonder aandacht aan de inwoners die leven met 'een risico op energiearmoede'. Dit zodat zij een stap vooruit kunnen doen: zowel wat betreft wooncomfort (en daarmee energie besparen), maar ook in het besparen van stookkosten. We hebben deze doelgroep dus als prioriteit vastgesteld bij het uitvoeren van het programma en besteden van regelingen vanuit het Rijk. Het is belangrijk om te beseffen dat de doelgroep die 'leeft met- of een risico heeft op energiearmoede' heel verschillend is wat betreft achtergrond en ook dat dit onderwerp niet iets is waar iedereen mee te koop loopt. Voor het uitwerken van het programma hebben we daarom samengewerkt met collega's uit het sociaal domein. In hoofdstuk 3 gaan we verder in op de diversiteit van deze doelgroep.

Wat hebben we al gedaan?

De afgelopen jaren zijn via het Regionaal Energieloket (REL) al diverse acties uitgezet om invulling te geven aan energiebesparende maatregelen zoals: een gerichte wijkaanpak, cadeaubonacties voor kleine energiebesparende maatregelen, groepsinkoopacties, een digitale wijkaanpak en online informatieavonden. Inwoners worden onafhankelijk geadviseerd door het REL. Daarnaast hebben we als gemeente diverse diensten en producten ontwikkeld. Om maatregelen te financieren kunnen inwoners gebruik maken van de duurzaamheidslening, die we als gemeente verstrekken. We bieden een handige bewaargids aan 'Stap voor stap energiezuinig & duurzaam wonen', die inwoners praktische

---

² Nationaal Hypotheek Garantie-grens (€ 435.000,-)

informatie en stappenplan biedt. We hebben een energiecoach die voor de gemeente werkt. Inwoners kunnen de energiecoach gratis bij hen thuis langs laten komen voor advies en tips over energie besparen en verduurzamen van de woning. Ook zijn we eind 2022 samen met HW Wonen gestart om kleine energiebesparende maatregelen te verstrekken aan huishoudens die deze het hardst nodig hebben en te maken hebben met of een risico hebben op energiearmoede. Veel van bovengenoemde acties werd gefinancierd met eenmalig geld vanuit het Rijk, zoals de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) en de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW).

1.2 Bestaand beleid, visies en programma's

We hebben in de Hoeksche Waard visies en (uitvoerings)programma's op het verduurzamen van de gebouwde omgeving en het zorgen dat deze overgang voor alle inwoners haalbaar en betaalbaar is. Ook op landelijk gebied is er beleid op het verduurzamen van de gebouwde omgeving, waarbij het nationale Klimaatakkoord leidend is. Dit landelijke beleid is enerzijds om gemeente Hoeksche Waard te ondersteunen (onder andere met het NIP), anderzijds richt het rijksbeleid zich op het direct ondersteunen en stimuleren van inwoners en/of woningeigenaren bij het verduurzamen van hun woning (onder andere door het aanbieden van energiebesparingsleningen en hypotheek via het Nationaal Warmtefonds en het bieden van de ISDE-subsidie). Hieronder worden zowel de lokale visies als het landelijke beleid verder toegelicht.

Lokaal beleid, visies en programma's

Programmaplan Duurzaamheid

In het programmaplan Duurzaamheid geeft gemeente Hoeksche Waard aan hoe zij om wil gaan met de thema's energietransitie, circulaire economie, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Hierin zijn onder andere de volgende doelstellingen vastgelegd:

1. Een klimaatneutrale Hoeksche Waard in 2050. Dit houdt in dat alles wat we in de Hoeksche Waard doen geen negatieve gevolgen heeft voor het klimaat;
2. Een energieneutrale Hoeksche Waard in 2040. Dit houdt in dat in 2040 de energie die in de Hoeksche Waard wordt verbruikt ook lokaal duurzaam wordt opgewekt.

Hierbij is doelstelling 1 de overkoepelende doelstelling van het programmaplan Duurzaamheid. Doelstelling 2 is de doelstelling voor het thema energietransitie, waar dit Isolatieprogramma onder valt. De aanpak Energiearmoede, uitgewerkt in dit programma, valt deels onder doelstelling 2 maar valt ook onder het aanpakken van armoede vanuit het sociaal domein.

Hoeksche Waard energieneutraal

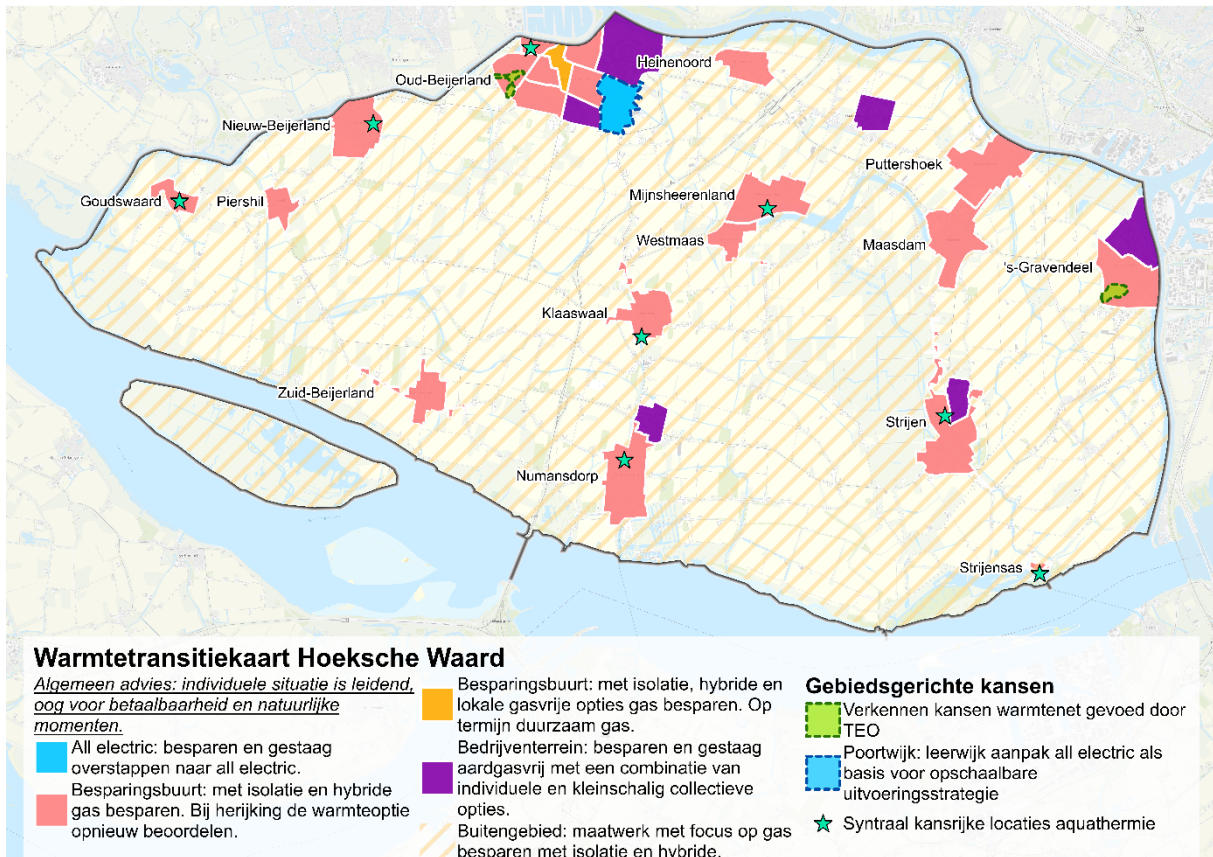
Om de Hoeksche Waard in 2040 energieneutraal te maken is een uitvoeringsprogramma opgesteld 'Hoeksche Waard richting energieneutraal', die eind 2022 opnieuw is vastgesteld. Hierin is één van de uitgangspunten om in te zetten op zoveel mogelijk energiebesparing. Niet alleen bij woningen, maar ook bij bedrijven, verenigingen, scholen, vervoer en alle andere energieverbruikers in de gemeente.

Transitievisie Warmte

Eind 2021 is de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. Het uitgangspunt van de TVW is het streven om, net als landelijk, als Hoeksche Waard in 2050 aardgasvrij te zijn. De TVW bevat een aanpak met 3 sporen, waarbij spoor 1 het terugdringen van de warmtevraag is, en daaraan gekoppeld het transitiegereed³ maken van woningen om vervolgens van het aardgas af te kunnen.

---

³ Onder transitiegereed verstaan we dat het gebouw goed geïsoleerd is (minimaal label B) en men is overgegaan tot elektrisch koken, zodat de woning en/of gebouw vervolgens geschikt is om over te stappen op een aardgasvrije warmteoptie. Het isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard hanteert hiervoor de landelijke term de Standaard voor woningisolatie. De Standaard komt ongeveer overeen met de schilmaatregelen die horen bij een energielabel A of B bij een naaorlogse woning, en een energielabel D bij een vooroorlogse woning. Bijlage 1 bevat een gedetailleerde uitleg van de isolatiestandaard.

Figuur 1. De warmtetransitiekaart voor de Hoeksche Waard (Bron: TVW)

In de TVW is aangegeven dat gemeente Hoeksche Waard in alle wijken aan de slag gaat met het besparen van energie en dus het terugdringen van de warmtevraag. Daarnaast onderzoeken we zogenaamde 'warmtekansen', spoor 2, zoals opgenomen in figuur 1.

Landelijk beleid

Net als alle andere landen moet Nederland een flinke inspanning leveren om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2, en liefst niet meer dan 1,5 graden Celsius. Daarover zijn afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord van Parijs. In 2019 ondertekenden overheden, organisaties en bedrijven in Nederland het nationale Klimaatakkoord. Hierin staan afspraken om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990. Deze 49% is inmiddels verhoogd naar 55% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030. Het Nederlandse doel is om in 2050 een volledig aardgasvrije samenleving te hebben. Voor de gebouwde omgeving zijn dit bijna 7 miljoen woningen en 1 miljoen utiliteitsgebouwen (gebouwen zonder woonfunctie). Om hieraan als gemeente onze bijdragen te leveren, hebben we al diverse acties en projecten uitgevoerd, zoals eerder beschreven.

Om een vervolg te geven aan de inspanningen van gemeente Hoeksche Waard zijn er nieuwe gelden vanuit het Rijk beschikbaar. Zo kunnen we aanspraak maken op een meerjarige subsidie voor de aanpak van koopwoningen met een slecht energielabel (label D, E, F of G); de Nationaal Isolatieprogramma-subsidie (hierna: NIP-subsidie). Deze gelden mogen, in tegenstelling tot de RRE en RREW, ook worden ingezet als directe subsidie aan woningeigenaren. Daarnaast zijn er eenmalige gelden naar de gemeente gekomen om in te zetten voor het tegengaan van energiearmoede.

Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en Lokale Aanpak Isolatie (LAI) SPUK

Vanuit het Rijk is het NIP opgezet. Gemeente Hoeksche Waard kan meerjarig aanspraak maken op een specifieke uitkering (SPUK) om eigenaar-bewoners met een woning met een DEFG-label en een WOZ-waarde die lager is dan de Nationaal Hypotheek Garantie-grens, te ondersteunen in het isoleren van hun woning. Deze SPUK-gelden komen voort uit actielijn 1 van het NIP: de Lokale Aanpak Isolatie (hierna LAI). Meer informatie over het NIP en de LAI is te vinden in bijlage 2. Gemeente Hoeksche Waard kan op basis van een inschatting van het Rijk van het aantal potentiële koopwoningen dat voldoet⁴ aan de voorwaarden € 1.817.700,-⁵ aanvragen voor de eerste periode. Het bedrag voor de eerste periode is later opgehoogd waardoor er voor de eerste periode nu € 2.176.549,- beschikbaar is.

Tabel 1. Overzicht aan te vragen periodes NIP⁶

Periode	Gelden nationaal	Woningen Hoeksche Waard	Gelden Hoeksche Waard
Periode1 (2023)	€ 277.000.000,-	1.245	€ 2.176.549,-
periode 2 (2024)	€ 361.500.000,-	1.470	± € 2.145.000,-
Periode 3 (2025)	€ 361.500.000,-	1.470	± € 2.145.000,-
Totaal	€ 1 miljard	4.185	± € 6.466.549,-

Gemeente Hoeksche Waard heeft de eerste periode aangevraagd in 2023 en ook ontvangen. De tweede periode in 2024 en de derde periode in 2025 volgen nog. Per periode hebben we 4 jaar om deze gelden te besteden.

Energiearmoede-gelden

Naast de gelden die via het NIP beschikbaar komen, zijn er ook eenmalige gelden beschikbaar gekomen om mensen te helpen die leven met of een risico hebben op energiearmoede: de SPUK-gelden voor energiearmoede. Deze gelden mogen niet als directe subsidie worden ingezet, maar alleen via activiteiten of bijvoorbeeld via cadeaubonnen besteed worden. Deze gelden zijn voor iedereen die te maken heeft met (een risico op) energiearmoede, zowel woningeigenaren als huurders.

Gemeente Hoeksche Waard heeft voor de aanpak van energiearmoede nog ongeveer € 700.000,- (november 2023) beschikbaar. Dit is zonder de gelden die speciaal bedoeld zijn voor energiefixers. Met die gelden erbij is er totaal ongeveer € 1,1 miljoen beschikbaar.

⁴ Inschatting op basis van aantal huizen met label D, E, F of G en aantal huishoudens met (een risico op) energiearmoede: 1.245 woningen.

⁵ [Staatscourant 2023, 19021 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

⁶ Let op: de verdeelsleutel is gebaseerd op aantal slechte energielabels in de Hoeksche Waard en aantal inwoners met risico op energiearmoede. Deze aantallen en dus de berekening kunnen veranderen. Het is pas met zekerheid te zeggen voor hoeveel woningen de Hoeksche Waard in totaal NIP-budget krijgt, als de nieuwe publicaties voor de tweede en derde tranche in de Staatscourant volgen. Naar verwachting maakt gemeente Hoeksche Waard in de aankomende 2 jaar aanspraak op ongeveer € 2,1 miljoen per jaar.

Overige subsidies voor woningeigenaren

Naast de gelden die gemeente Hoeksche Waard ontvangt vanuit het Rijk, kunnen woningeigenaren ook aanspraak maken op landelijke subsidies en gemeentelijke en landelijke financieringsvormen voor onder andere isolatie. In tabel 2 zijn deze regelingen bij elkaar gebracht.

Tabel 2. Overzicht regelingen woningeigenaren

Regeling	Doelgroep	Toelichting	Verstrekker
Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE)	Particulieren	Investeringssubsidie voor bijvoorbeeld isolatie en warmtepompen.	RVO
Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE)	VvE's, woonverenigingen en wooncoöperaties	Subsidie voor VvE's voor energieadvies, verduurzamingsmaatregelen en laadpalenadvies.	RVO
Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)	Particuliere en zakelijke verhuurders (niet voor woningbouwcorporaties)	Investeringssubsidie voor energiebesparende maatregelen.	RVO
Nationaal Warmtefonds (leningen en hypotheek)	Particulieren en VvE's	Het Nationaal Warmtefonds verschaft leningen en hypotheek voor energiebesparing tegen gunstige voorwaarden. Per 1 oktober 2022 zijn deze regelingen uitgebreid. Het Nationaal Warmtefonds leent tegen 0% bij inkomens tot € 60.000,-.	Nationaal Warmtefonds
Duurzaamheidslening Hoeksche Waard	Particulieren	De Duurzaamheidslening Hoeksche Waard is er voor energiebesparende maatregelen tussen € 2.500,- en € 25.000,-. Deze lening met lage rente lost men maandelijks af.	Gemeente Hoeksche Waard

Wet natuurbescherming en soortenmanagementplan (SMP)

Vanaf 1 januari 2017 geldt de Wet natuurbescherming (Wnb). Het uitgangspunt is dat er geen schade mag worden veroorzaakt bij beschermde dieren of planten, tenzij dit nadrukkelijk is toegestaan. Dit is onder andere van toepassing op bouw- en verbouwingsactiviteiten, zoals het nemen van isolatie- en andere energiebesparende maatregelen. Bijvoorbeeld: onder dakpannen broeden vaak mussen en in spouwmuren op de zuidkant hebben vleermuizen soms in de lente en zomer hun kraamkamers. In de praktijk betekent dit dat bij de meeste dak- en spouwmuurisolatie eerst ecologisch onderzoek gedaan moet worden. En zo nodig maatregelen getroffen moeten worden om dieren te beschermen. Bij de

Omgevingsdienst Haaglanden namens provincie Zuid-Holland kan dan ontheffing aangevraagd worden om de isolatiemaatregelen aan te brengen.

Het onderzoek, de maatregelen en het regelen van de ontheffing komt voor rekening van de woningeigenaar. Dit werkt kostenverhogend en vertragend, en wordt ook door de Rijksoverheid gezien als een groot risico voor het opschalen van de isolatie van woningen. Er wordt gewerkt aan een oplossing om het opschalen van de woningisolatie te combineren met het beschermen van de flora en fauna. Het gaat dan om een gebiedsgericht ecologisch onderzoek, het opstellen van een soortenmanagementplan (SMP) en het treffen van mitigerende maatregelen (maatregelen om de schadelijke gevolgen te beperken) voor vlermuizen en vogels, waarna de provincie een ontheffing kan verlenen voor een hele wijk of gebied.

Vooraf bij spouwmuurisolatie speelt de Wet natuurbescherming een belangrijke rol en is het belangrijk dat soorten beschermd worden. Het SMP moet hier uiteindelijk een oplossing voor bieden. Totdat we als gemeente een SMP of andere oplossing hebben, volgen we het landelijk beleid waarbij isolatiemaatregelen alleen mogen worden uitgevoerd door bedrijven die gecertificeerd zijn om natuurinclusief te isoleren. Hierbij wordt onder andere vooraf nagegaan of er diersoorten in de spouw aanwezig zijn, worden er vervangende nestkastjes aangebracht (een mitigerende maatregel) en worden niet hele straten of buurten in één keer aangepakt. Voor de volledige aanpak wordt verwezen naar de kamerbrief van minister de Jonge⁷. Dit zodat het Isolatieprogramma en de verduurzaming niet stil komen te staan.

1.3 Sociaal maatschappelijke partners, Stedin, HW Wonen en het Regionaal Energieloket

Voor het opstellen van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard is samengewerkt met lokale samenwerkingspartners en belanghebbenden. In sessies met sociaal maatschappelijke partners en gesprekken met netbeheerder Stedin en woningcorporatie HW Wonen, is inbreng opgehaald over de beleving van energiearmoede, de vrijeruimte en knelpunten op het elektriciteitsnet en de verduurzamingsplanning van corporatiewoningen.

Sociaal maatschappelijke partners

Om de inbreng van sociaal maatschappelijke partners te verzamelen is er een werksessie gehouden waarin mogelijke activiteiten voor het tegengaan van energiearmoede en ondersteuning bij uitvoering van isolatie zijn doorgenomen. Onder sociaal maatschappelijke partners verstaan we organisaties waar de gemeente veel mee samenwerkt en die kennis hebben van wat er zich afspeelt bij inwoners. De aandachtspunten en inbreng vanuit de sociaal maatschappelijke partners zijn meegenomen in dit programma.

Afstand tot het onderwerp

De aanwezigen gaven aan dat bij een groot deel van de Hoeksche Waarders die zij ondersteunen het onderwerp 'het verduurzamen van je huis' niet leeft. Niet iedereen is even ver in zijn of haar bekendheid met isoleren en kleinere vormen van energie besparen. Er werd vooral aangegeven dat dit niet een bewuste keuze is; bij deze groep mensen is er vaak geen mentale, financiële of andere ruimte om hierover na te denken. Hierin kan de gemeente, samen met sociaal maatschappelijke partners, ondersteunen.

---

⁷ [https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/04/kamerbrief-over-aanpak-natuurinclusief-isoleren-handvatten-en-vervolgstappen#:~:text=Minister%20De%20Jonge%20\(BZK\)%20informeert,de%20na%20Disolatie%20van%20spouwmuuren.](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/04/kamerbrief-over-aanpak-natuurinclusief-isoleren-handvatten-en-vervolgstappen#:~:text=Minister%20De%20Jonge%20(BZK)%20informeert,de%20na%20Disolatie%20van%20spouwmuuren.)

Duidelijke communicatie

Daarnaast kwam uit de sessie dat het belangrijk is dat de oplossingen helder bekend worden gemaakt aan inwoners. Met duidelijkheid over bijvoorbeeld hoeveel geld je per maand bespaart met een oplossing. Wat betreft het maatregelenpakket is er geen specifieke voorkeur voor maatregelen naar voren gekomen. De inzet van een energiefixer spreekt wel duidelijk aan. Ook geven aanwezigen aan dat het beter is om mensen goed te helpen, ook als dat wat meer kost per inwoner, dan dat al het geld eerlijk wordt verdeeld. Maatregelen die veel energie besparen, zoals je woning isoleren, kosten in verhouding ook veel geld. Deze inwoners hebben dat geld vaak niet. Hoe zorgen we dat ook inwoners met een laag inkomen mee kunnen doen? Hier kan de gemeente ondersteuning bieden.

Vervolg

Daarnaast is er tijdens de werksessies opgehaald dat er een grote bereidheid is onder de sociaal maatschappelijke partners om een bijdrage te leveren aan de uitvoering van het programma. Zij vormen vanuit hun rol een verbindende schakel.

“Mogen wij als hulpverleners de energiecoach ook inplannen voor de bewoners die wij zien?”⁸

HW Wonen

Met woningcorporatie HW Wonen is een gesprek gevoerd om te kijken of en hoe we de uitvoering van het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard kunnen stroomlijnen met de verduurzamingsplannen van HW Wonen. Met het betrekken van HW Wonen is bijvoorbeeld inzicht gekregen in het gespikkeld bezit in de Hoeksche Waard. Met gespikkeld bezit bedoelen we gebieden waar huurwoningen van HW Wonen en koopwoningen (voormalige corporatiewoningen die overgekocht zijn door particuliere eigenaren) dicht op of door elkaar zitten. Met dit inzicht kan de gemeente meeliften op, of samenwerken in een bepaalde wijk als hier vanuit HW Wonen woningen worden gerenoveerd en worden voorzien van duurzame maatregelen. Ook kan de gemeente samenwerken door isolatie-ingrepen gelijktijdig uit te voeren in bepaalde straten, zodat bewoners maar één keer overlast ervaren. Ook kan dit voor huurders of woningeigenaren interessant zijn wat betreft kosten. In hoofdstuk 5 worden deze mogelijkheden verder toegelicht. Tot slot richt HW Wonen zich op de verduurzaming van onlangs verkochte corporatiewoningen. Dat doen ze door de kopers van de voormalige huurwoningen te betrekken bij verduurzamingsprojecten die op hun planning staan of deze kopers te wijzen op de mogelijkheden vanuit de gemeente. Woningen die mogelijk in de toekomst verkocht worden krijgen een kleinschalig verduurzamingspakket. Dit wil zeggen, gevels isoleren, dubbel glas (HR++) indien nog enkel glas aanwezig is en zonnepanelen aanbrengen. Dit zijn vaak woningen met EFG-labels die HW Wonen de komende jaren moet verbeteren.

Stedin

Er is een gesprek geweest tussen gemeente Hoeksche Waard en netbeheerder Stedin over wat er op dit moment speelt in de Hoeksche Waard en wat invloed heeft op dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede. Het uiteindelijke doel van isoleren is de overstap naar aardgasvrije warmtelevering. In de Hoeksche Waard betekent dat op dit moment in veel gevallen een overgang naar ‘all-electric’ met een (hybride) warmtepomp. Wanneer een hele wijk overstapt, heeft dit invloed op het gebruik van het elektriciteitsnet. Naast de wens om meer te isoleren en de stap naar aardgasvrij voor te bereiden, zien we ook een duidelijke toename in het gebruik van zonnepanelen op de daken van woningen of bijgebouwen. Beide ontwikkelingen maken gebruik van het elektriciteitsnet. Sinds 1 februari 2024 geldt er netcongestie voor nieuwe aanvragen voor (extra) teruglevering van opgewekte elektriciteit door grootverbruikers (meer dan 3 x 80 Ampère). Dit geldt voor bijvoorbeeld grote windmolens en hele grote

---

⁸ Gevraagd tijdens werksessie met sociaal maatschappelijke partners.

zonneparken. Voor het kleinschalig plaatsen van zonnepanelen op woningen geldt dit (nog) niet. Om het elektriciteitsnet niet nog meer te overbelasten en inzichtelijk te krijgen waar de kansen en knelpunten liggen op het elektriciteitsnet in de Hoeksche Waard, overlegt de gemeente op regelmatige basis met Stedin.

Regionaal Energieloket (REL)

Anders dan de bovengenoemde maatschappelijke partners werkt gemeente Hoeksche Waard ook samen met het REL. Het REL is een uitvoeringspartner die in opdracht van de gemeente, inwoners voorziet van onafhankelijk advies en informatie over het verduurzamen van hun huis. Zoals al genoemd zijn de afgelopen jaren via het Regionaal Energieloket (REL) al diverse acties uitgezet om invulling te geven aan energiebesparende maatregelen. Voor dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard kunnen ze mogelijk in opdracht van gemeente Hoeksche Waard (weer) een deel van de uitvoering op zich nemen.

Ook heeft het REL in samenwerking met de gemeente gekeken naar mogelijk geschikte maatregelen binnen het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard. Dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard maakt gebruik van dit onderzoek en vult deze maatregelen aan. In hoofdstuk 5 en 6 komt deze combinatie uitgebreid aan bod.

Hoofdstuk 2

Doelstelling

Gemeente Hoeksche Waard heeft als doel om uiterlijk in 2050 een aardgasvrije gebouwde omgeving te hebben. Hiermee volgen we als gemeente de landelijke ambitie. Om woningen en gebouwen aardgasvrij te verwarmen is isoleren een noodzakelijke tussenstap. De best passende alternatieve warmtevoorzieningen in de Hoeksche Waard werken op dit moment met lagere temperaturen. De meeste woningen in de Hoeksche Waard (en Nederland) zijn nog onvoldoende geïsoleerd om met een andere warmtebron dan aardgas en een lagere temperatuur, verwarmd te worden. Dit blijkt ook uit analyses die gemaakt zijn voor de Transitievisie Warmte. Isolatie levert zelf ook al CO₂-besparing op, leidt tot een lagere energierekening en zorgt voor een comfortabelere en gezondere woning met minder tocht en vocht.

2.1 Isolatie-doelstelling 2050

Tot welk niveau is het wenselijk te isoleren?

Er is een landelijke standaard vastgesteld voor woningisolatie. Deze 'isolatiestandaard' komt ongeveer overeen met de schilmaatregelen van een woning die horen bij een energielabel A of B bij een naoorlogse woning, en een energielabel D bij een vooroorlogse woning. Dit houdt in dat een woning wordt geïsoleerd (schilmaatregelen) tot energielabel A, B of D, afhankelijk van het bouwjaar van de woning. Wanneer alle woningen op de isolatiestandaard zitten, zijn zij gereed voor een doelmatige aardgasvrije verwarming. Alle woningen moeten in 2050 dus op de isolatiestandaard zitten. Hierbij sluiten we aan bij de ambities zoals opgenomen in de Transitievisie Warmte. Verdere uitleg over de isolatiestandaard staat in bijlage 1.

Hoe berekenen we de isolatie-doelstelling voor de Hoeksche Waard?

Er zijn in totaal ongeveer 39.500 woningen in gemeente Hoeksche Waard. Hiervan zijn ongeveer 14.500 woningen al op het niveau van de isolatiestandaard (peiljaar 2023). Bij deze woningen zijn dus geen isolatiemaatregelen meer nodig om over te kunnen stappen op een warmtebron met een lagere temperatuur. De isolatieopgave van de resterende woningen in de Hoeksche Waard is dus **ongeveer 25.000 woningen** (zie tabel 3). Ongeveer 5.000 van deze woningen zijn van HW Wonen.

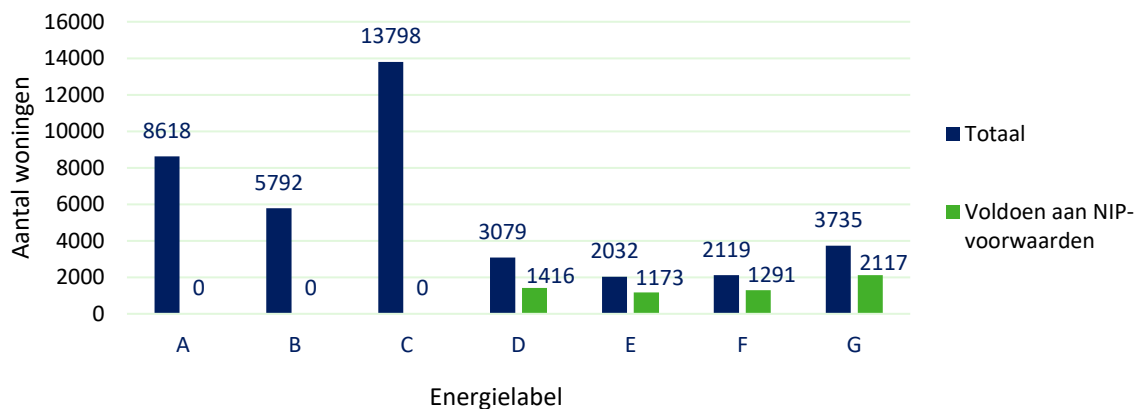
De 25.000 woningen die nog niet op de isolatiestandaard zitten, zijn te verdelen in ongeveer 22.500 ééngezinwoningen en ongeveer 2.500 meergezinwoningen (appartementencomplexen).

Tabel 3. Afgeronde aantallen woningen Hoeksche Waard & isolatiestandaard (peiljaar 2023)

Omschrijving	Aantallen
Totaal aantal woningen in de Hoeksche Waard	39.500
Aantal woningen op isolatiestandaard	14.500
Aantal woningen nog niet op de isolatiestandaard	25.000
- Waarvan eigenaar-bewoner en particuliere verhuur	20.000
- Waarvan woningen van HW Wonen	5.000
Type woning	
- Eengezinwoningen (EGW)	22.500
- Meergezinwoningen (MGW)	2.500

De isolatiemaatregelen, die in dit Isolatieprogramma staan en we financieren vanuit de NIP-gelden, mogen we alleen bieden aan woningeigenaren van DEFG-label-woningen en een WOZ-waarde die lager is dan de NHG-grens (€ 435.000,-).

Figuur 2 toont de in totaal **ongeveer 39.500 woningen** in gemeente Hoeksche Waard en welke energielabels deze woningen hebben. Opgemerkt moet worden dat voor ongeveer 50% van alle woningen de afgelopen jaren het energielabel definitief gemaakt is. Voor de andere ongeveer 50% is het energielabel nooit definitief gemaakt, en dus ook niet zeker. In de figuur staan dus de verwachte energielabels van woningen weergegeven. **Ongeveer 6.000 woningen vallen** in de doelgroep van het NIP (woningeigenaren van DEFG-label-woningen met een WOZ-waarde die lager is dan de NHG-grens).

Figuur 2. Woningvoorraad met energielabels in de Hoeksche Waard (peiljaar 2023)

Aardgasvrij in 2050

Om de doelstelling voor het Isolatieprogramma te bepalen, rekenen we verder met de 25.000 woningen in gemeente Hoeksche Waard die nog niet op de isolatiestandaard zitten. Dit ook om het totale inzicht te hebben naar een aardgasvrije Hoeksche Waard in 2050. Zoals eerder gezegd vallen van deze 25.000 woningen in totaal ongeveer 6.000 woningen binnen de voorwaarden van het NIP en kunnen gebruik maken van de subsidie en een aantal andere maatregelen die met de gelden van het NIP worden gefinancierd.

De woningen die niet binnen de voorwaarden van het NIP vallen, kunnen wel gebruikmaken van bijvoorbeeld de energiecoach of deelnemen aan een groepsinkoopactie, omdat deze voor alle inwoners toegankelijk zijn. Ook kunnen ze gebruik maken van de overige subsidies en financieringsvormen die er onder andere zijn vanuit het Rijk en zoals eerder genoemd vanuit de gemeente. In de communicatie wijzen wij inwoners daarop om zo compleet mogelijk te zijn en iedereen wat te kunnen bieden.

Om te bepalen of we in de Hoeksche Waard in lijn liggen met de doelstelling om in 2050 aardgasvrij te zijn, kijken we ook naar het isolatieniveau van de zogenaamde bouwdelen van een woning. Een woning bestaat wat betreft isolatie uit 4 bouwdelen: dak-, spouwmuur-, glas- en vloerisolatie. Om te komen tot het niveau van de isolatiestandaard moeten al deze bouwdelen voldoende geïsoleerd zijn. Niet iedere woningeigenaar kan al deze delen in 1 keer aanpakken, maar doet dit in 2 of 3 stappen. De verdere toelichting hierop en de cijfers die hierbij horen, worden vermeld in bijlage 3.

Zoals hierboven beschreven, verwachten we dat de 25.000 woningen waar isolatie- of besparingsmaatregelen nodig zijn, niet in 1 keer worden geïsoleerd naar de isolatiestandaard, maar in 2 of 3 stappen. Dit is afhankelijk van natuurlijke momenten, zoals een verhuizing, de beschikbaarheid van voldoende geld, de mate waarin een woning al geïsoleerd is en de technische (on)mogelijkheden

van de woning. De meeste eigenaren pakken bij een ingreep niet meer dan 1 onderdeel aan. Er zijn ook mensen die iets meer te besteden hebben, uit zichzelf gemotiveerd zijn om te verduurzamen of hun huis al aan het verbouwen zijn en die wel meerdere onderdelen in 1 keer aanpakken. Bij veel huizen duurt het echter langer om helemaal op de isolatiestandaard te komen.

Berekening doelstelling isolatie vanaf 2023 tot en met 2026

Vanuit het NIP kan gemeente Hoeksche Waard in 3 periodes subsidie ontvangen voor 1.245, 1.470 en nog eens 1.470 woningen. Met deze rijks gelden kan gemeente Hoeksche Waard in totaal naar verwachting **4.185 woningeneigenaren** éénmalig ondersteunen met subsidie voor minimaal 1 isolerende maatregel. De NIP-gelden die gemeente Hoeksche Waard vanuit het Rijk krijgt, hebben een bestedingstermijn van 4 jaar. Dit programma loopt tot en met 2026 met een uitloop tot en met 2028. Vanwege de bestedingstermijn kan het zijn dat in de laatste 2 jaar (2027 en 2028) nog gelden beschikbaar zijn waarmee woningen kunnen worden geïsoleerd.

We kunnen tijdens de programmaperiode niet alle woningen tegelijk aanpakken. Daarom richten we ons in eerste instantie tot en met 2025 op een specifieke doelgroep: de woningen met huishoudens met (een risico op) energiearmoede. Dit sluit ook aan bij de doelgroep die door de Rijksoverheid is benoemd. Het gaat hierbij om ongeveer 1.274 koopwoningen met huishoudens met (een risico op) energiearmoede. Overige woningeigenaren die voldoen aan de voorwaarden van het NIP (energielabel D,E,F of G en een WOZ-waarde lager dan de NHG-grens) worden hierbij echter niet uitgesloten en kunnen ook subsidie voor isolatie aanvragen. Na 2025, of zoveel eerder als wenselijk, starten we met het actief benaderen van de overige doelgroepen, die binnen de voorwaarden van het NIP vallen.

Onderstaande tabel geeft de periodes weer waarin de NIP-gelden kunnen worden aangevraagd en besteed. Dit betekent, uitgaande van de programmaperiode tot en met 2026, dat er gemiddeld 1.395 woningeigenaren per jaar (4.185 woningeigenaren gedeeld door 3 jaar) die onder de NIP-doelgroep vallen ondersteund zijn bij het isoleren van hun woning. Hierbij is een uitloop mogelijk tot en met 2028 om te komen tot het ondersteunen van 4.185 woningeigenaren.

Tabel 4. Overzicht NIP-bedragen per jaar en bestedingen

(Aanvraag) Jaar	Periode 1	Periode 2	Periode 3
2023	€ 2.176.549,-		
2024	besteding	€ 2.147.135,-	
2025	besteding	besteding	€ 2.147.135,-
2026	besteding	besteding	besteding
2027		<i>besteding</i>	<i>besteding</i>
2028			<i>besteding</i>

De doelgroep van het NIP omvat zoals eerder aangegeven ongeveer 6.000 woningeigenaren in de Hoeksche Waard. Met de gelden vanuit het NIP kunnen we 4.185 woningeigenaren ondersteunen. Dit betekent dat 1.815 woningeigenaren in de programmaperiode geen gebruik kunnen maken van deze gelden. De verwachting is dat ook niet iedereen binnen deze doelgroep een aanvraag doet. Mogelijk dat in de periode na 2026 er extra gelden beschikbaar komen vanuit het Rijk om ook deze woningeigenaren van subsidie te voorzien. Dat betekent dat de regeling werkt volgens een 'op-is-op methode'.

Zoals eerder aangegeven moeten alle woningen voldoen aan de isolatiestandaard, om te komen tot een aardgasvrije Hoeksche Waard in 2050. Het Isolatieprogramma geeft hier een belangrijk impuls aan. Woningeigenaren die buiten de doelgroep van het NIP vallen, kunnen wel gebruik maken van een aantal activiteiten zoals de energiecoach en een groepsinkoopactie en ook van landelijke subsidies en gemeentelijke en landelijke financieringsvormen (zie tabel

2 op pagina 11). Daarnaast hopen we deze doelgroep te stimuleren tot het nemen van isolatiemaatregelen door middel van communicatie en informatievoorziening hierover.

2.2 Doelstelling aanpak Energiearmoede

Overkoepelend staat het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard in het teken van het voorkomen en verminderen van energiearmoede. Het ondersteunen bij isolatie kan namelijk, in samenhang met andere energiearmoede-oplossingen, helpen om de energierekening van deze inwoners blijvend omlaag te brengen. Dit sluit ook aan bij onze uitgangspunten 'iedereen moet mee kunnen doen' uit de TVW.

Dit betekent dat de activiteiten gefinancierd uit het NIP en opgenomen in dit Isolatieprogramma voor iedereen die binnen de NIP-doelgroep valt beschikbaar zijn, maar tot en met 2025 zoveel mogelijk bij huishoudens met (een risico op) energiearmoede onder de aandacht worden gebracht. In hoofdstuk 5 zijn deze activiteiten verder uitgewerkt. Tegelijkertijd is er aanvullend aan het Isolatieprogramma aandacht en ondersteuning voor huishoudens met (een risico op) energiearmoede vanuit de aanpak Energiearmoede. In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen en activiteiten van deze aanpak opgenomen met als doel om deze doelgroep extra te ondersteunen om de energierekening blijvend omlaag te brengen.

De activiteiten in het Isolatieprogramma én de aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard vullen elkaar aan. De beschikbare gelden komen uit 2 subsidiestromen, zoals ook te lezen is in paragraaf 1.2. In de financiële verantwoording en in dit programma met deze aanpak houden we daarom rekening met zowel het verschil als de overlap tussen de 2 subsidiestromen. Het bepalen van een doelstelling voor isoleren is makkelijker dan het bepalen van een doelstelling voor energiearmoede. Dit komt omdat het aantal tot de isolatiestandaard geïsoleerde woningen geteld kan worden. Net als het aantal woningen dat voldoet aan de voorwaarden van het NIP. Het aantal huishoudens dat te maken heeft met energiearmoede of een risico heeft op energiearmoede is lastig te bepalen. We weten bijvoorbeeld wel hoeveel huishoudens en welke huishoudens gebruik hebben gemaakt van de energietoeslag. Hiermee is alleen niet de volledige doelgroep in beeld. Of onze aanpak op energiearmoede goed werkt, is lastig te bepalen. Het is niet altijd te zeggen of deze aanpak ervoor heeft gezorgd dat een huishouden geen energiearmoede meer heeft, of dat men uit het risicogebied op energiearmoede is gekomen. Wel kunnen we in kaart brengen hoeveel huishoudens gebruik hebben gemaakt van bijvoorbeeld een energiefixer of energiecoach, de witgoedregeling of subsidie.

Ons doel is om het percentage huishoudens wat te maken heeft met energiearmoede of een risico heeft op energiearmoede in de Hoeksche Waard zo ver mogelijk te laten dalen. In 2022 was het percentage huishoudens met energiearmoede in gemeente Hoeksche Waard volgens TNO 4,7%. Op basis hiervan is de inschatting gemaakt dat er 2.698 huishoudens met een koopwoning zijn met (een risico op) energiearmoede en 3.479 huishoudens met een huurwoning met (een risico op) energiearmoede. Hoofdstuk 3.2 gaat dieper in op waar deze woningen zich bevinden en welke energie labels deze woningen hebben.

Het precies in kaart brengen van (een risico op) energiearmoede (locatie en wel of geen eigendom) is ingewikkeld. Er is weinig data openbaar waaruit dit precies is af te leiden. Monitoring op het aantal huishoudens met (een risico op) energiearmoede is daarom ook lastig. Uiteraard monitoren we wel het gebruik van de verschillende activiteiten die ingezet worden in de aanpak Energiearmoede. Ook maken we gebruik van de landelijke cijfers, die er wel zijn en regelmatig worden vernieuwd. De doelstelling voor energiearmoede is daarom het zo ver mogelijk omlaag brengen van de geschatte aantallen. We hebben daarbij een grotere invloed op woningeigenaren, omdat we hen van isolatie kunnen voorzien binnen de voorwaarden van het NIP. Huurders zijn voor isolatie afhankelijk van de particuliere verhuurder of woningcorporatie.

Hoofdstuk 3

Doelgroepen

Het uitsplitsen van doelgroepen is van belang, omdat de gemeente het inzetten van acties hierdoor beter kan afstemmen op de doelgroep. Sommige huishoudens hebben meer ondersteuning nodig dan anderen en iedereen in de Hoeksche Waard moet aan de warmtetransitie mee kunnen doen. Daarom brengt dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard in eerste instantie de inwoners in kaart die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Ook helpt het inzicht in (kwetsbare) doelgroepen om gericht aan de slag te gaan met de inzet van de subsidiegelden en het effect ervan te meten. Tussen de doelgroepen zit ook duidelijk een overlap. Met de inschatting⁹ die is gemaakt, hopen we een zo divers en breed inzetbaar aanbod aan ondersteuning te bieden, zodat iedereen aan de warmtetransitie mee kan doen.

3.1 Doelgroepen

Het Isolatieprogramma richt zich, naar de voorwaarden van het NIP, op: woningeigenaren met DEFG-label-woningen met een WOZ-waarde onder de NHG-grens.

Daarnaast richten we ons met het Isolatieprogramma in het begin vooral op het bereiken van de huishoudens met (een risico op) energiearmoede. Hoofdstuk 3.2 beschrijft wat wij onder (een risico op) energiearmoede verstaan.

Zoals gezegd richten de activiteiten in het **Isolatieprogramma** zich op woningeigenaren met DEFG-label-woningen met WOZ-waarde onder de NHG-grens. Hierbij is er specifiek aandacht voor de volgende doelgroepen:

- gespikkeld bezit;
- VvE's;
- particuliere verhuur;
- monumenten en oude (vrijstaande) woningen.

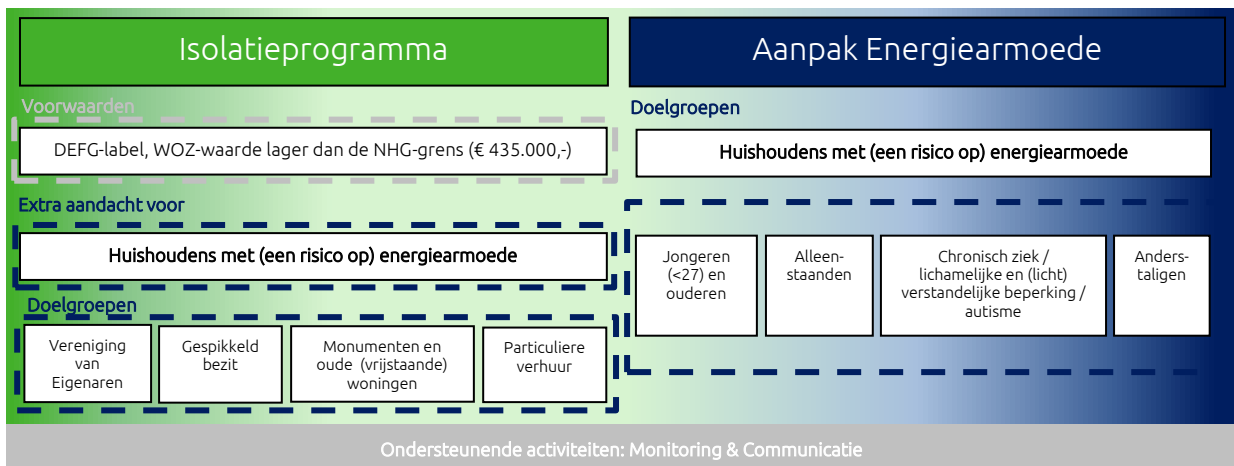
De **aanpak Energiearmoede** richt zich op huishoudens met (een risico op) energiearmoede en heeft hierbij extra oog voor de doelgroepen:

- jongeren en ouderen;
- alleenstaanden;
- chronisch zieken, inwoners met een verstandelijke of lichamelijke beperking en/of autisme;
- anderstaligen.

De activiteiten zijn opgezet met deze doelgroepen in gedachten. De overlap en verschillen tussen het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede zijn in beeld gebracht in figuur 3.

---

⁹ Vanwege privacy gevoeligheid kunnen we de opgestelde doelgroepen niet in precieze aantallen in kaart brengen, dus we maken een inschatting.

Figuur 3. Doelgroepen en voorwaarden van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard.

3.2 Uitwerking doelgroepen

Huishoudens met (een risico op) energiearmoede

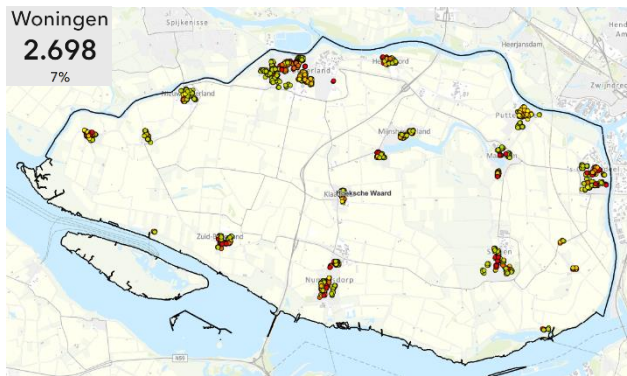
Huishoudens met (een risico op) energiearmoede kunnen zowel in een huur- of koopwoning wonen. Er zijn verschillende definities van energiearmoede. TNO en CBS omschrijven energiearmoede als een combinatie van; huishoudens met een laag inkomen, een slechte energetische kwaliteit van het huis en onvoldoende mogelijkheden om te investeren in een betere energetische kwaliteit¹⁰. Wij gebruiken naast deze definitie ook de omschrijving dat als 10% of meer van het inkomen gaat naar het betalen van de energierekening, dat men dan te maken heeft met energiearmoede. Deze huishoudens zijn zonder extra lokale ondersteuning in de meeste gevallen niet in staat om hun woning te verduurzamen.

De doelgroep die volgens de omschrijving en onderzoek van TNO daadwerkelijk kampt met energiearmoede bedraagt 4,1% van de huishoudens (koop, sociale en particuliere huur) in de Hoeksche Waard in 2020. In 2022 heeft het Rijk verschillende maatregelen genomen om huishoudens financieel

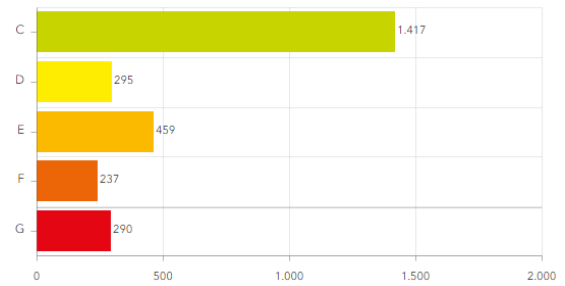

¹⁰ TNO: <https://www.tno.nl/nl/over-tno/nieuws/2021/9/tno-brenqt-energiearmoede-gedetailleerd-in-kaart/>

te ondersteunen bij het betalen van de sterk gestegen energiekosten. In 2022 is bovengenoemd onderzoek vernieuwd en is het percentage huishoudens wat kampt met energiearmoede in de Hoeksche Waard opgelopen tot ongeveer 4,7%. Het landelijk percentage energiearme huishoudens is volgens TNO opgelopen tot ongeveer 5%¹¹, ondanks de landelijke maatregelen. Bovendien loopt een grotere groep huishoudens het risico in energiearmoede te belanden als energieprijzen (weer) stijgen. Het precies in kaart brengen van (een risico op) energiearmoede (locatie en wel of geen eigendom) is ingewikkeld. Er is weinig data openbaar waaruit dit precies is af te leiden. Wel zijn er openbare gegevens van het gemiddeld besteedbaar inkomen op het niveau van vierkantstatistieken¹² van 100 x 100 meter. Dit maakt zichtbaar waar koopwoningen met slechte energielabels zich bevinden en waar ook de inkomens in de buurt in verhouding laag zijn. Op basis hiervan is de inschatting gemaakt dat er 2.698 woningeigenaren (zie figuur 4) zijn met (een risico op) energiearmoede, waarvan er 1.281 wonen in een woning (zie figuur 5) met energielabel D, E, F, of G.

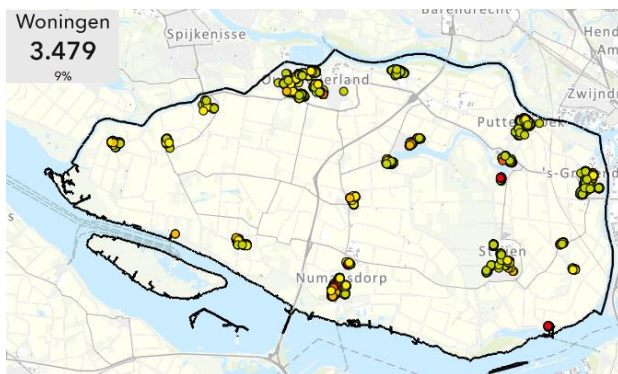

Figuur 4. De doelgroep (risico op) energiearmoede (particulier bezit)

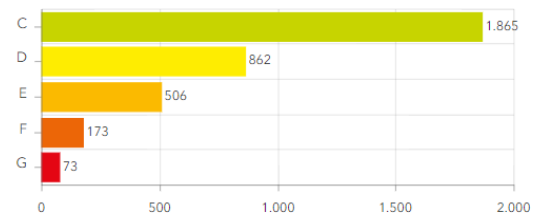

Figuur 5. Verdeling van de doelgroep (risico op) energiearmoede naar labels (1.281)

De woningvoorraad van HW Wonen bevat naar schatting 3.479 huishoudens (zie figuur 6) met (een risico op) energiearmoede. Hiervan wonen er 1.614 in een woning met energielabel D, E, F of G (zie figuur 7).

Figuur 6. De doelgroep (risico op) energiearmoede huurwoningen

Figuur 7. Verdeling van de doelgroep (risico op) energiearmoede naar energielabels huurwoningen (1.614)

Zoals figuur 5 en 7 ook laten zien, komt er veel energiearmoede voor bij woningeigenaren en huurders die in een woning met energielabel C wonen.

¹¹ TNO: <https://www.tno.nl/nl/newsroom/2023/01/energiearmoede-onderzoek-2022/>

¹² Nederland is door het CBS opgedeeld in vierkanten van 100 bij 100 meter, waarin statistische gemiddelden van demografie, wonen, energie, sociale zekerheid, dichtheid en nabijheid van voorzieningen worden bijgehouden.

Overzicht totale doelgroep aanpak Energiearmoede

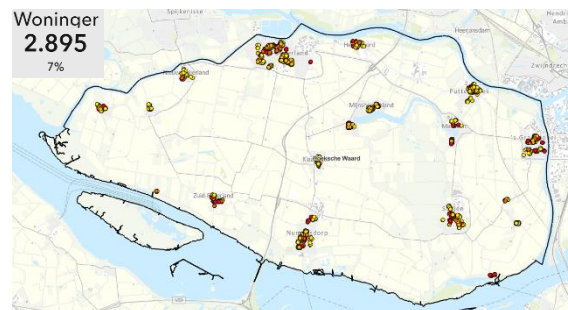
Omschrijving	Aantal woningen
Doelgroep (risico op) energiearmoede (particulier bezit)	2.698
Doelgroep (risico op) energiearmoede (huurwoningen)	3.479
Totale doelgroep aanpak Energiearmoede	6.177

DEFG-labels

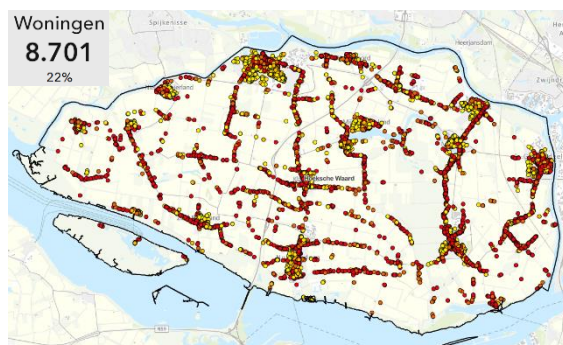
Inwoners die woonachtig zijn in een DEFG-label-woning hebben verhoudingsgewijs een hogere energierekening door de energetische kwaliteit van hun woning. In gemeente Hoeksche Waard zijn in totaal 10.965 woningen (figuur 8) met een DEFG-label (28% van de woningvoorraad) waarvan 2.895 bewoners van woningen (figuur 9) ook te maken hebben met (een risico op) energiearmoede¹³. Van alle DEFG-labels in de Hoeksche Waard zijn 8.701 woningen (figuur 10) in particulier bezit, waarvan 1.281 te maken hebben met (risico op) energiearmoede (figuur 11).

Figuur 8. Alle DEFG-labels

Figuur 9. DEFG-labels met (risico op) energiearmoede

Figuur 10. Alle DEFG-labels particulier bezit

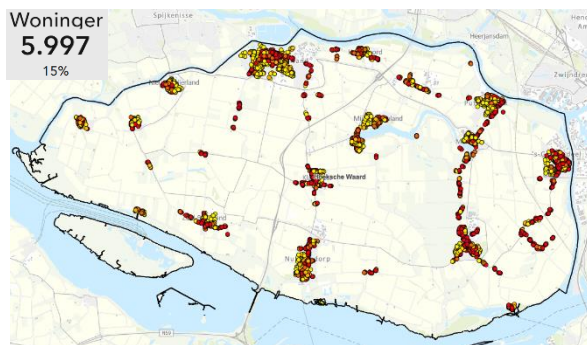
Figuur 11. DEFG-labels particulier bezit met (risico op) energiearmoede

De aandacht in het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard 2024-2026 ligt bij de DEFG-label-woningen die in particulier bezit zijn met een WOZ-waarde onder de NHG-grens. In totaal gaat dit, zoals eerder in hoofdstuk 2 is beschreven, om ongeveer 6.000 woningen (figuur 12).

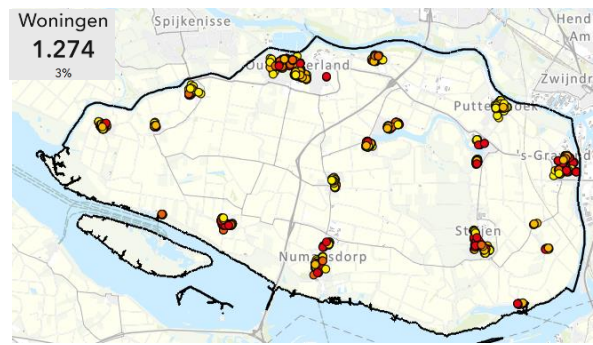
Omdat we tijdens de programmaperiode niet alle woningen tegelijk kunnen aanpakken, richten we ons in eerste instantie tot en met 2025 op een specifieke doelgroep: de woningen met huishoudens met (een risico op) energiearmoede. Dit sluit ook aan bij de doelgroep die door de Rijksoverheid is benoemd. Het gaat hierbij om ongeveer 1.274 woningen met huishoudens met (een risico op) energiearmoede (figuur 13). Overige woningeigenaren die voldoen aan de voorwaarden van het NIP (energielabel D,E,F

¹³ Woningen zonder afgemeld energielabel zijn ingeschat op basis van bouwjaar en woningtype.

of G en een WOZ-waarde lager dan de NHG-grens) worden hierbij echter niet uitgesloten. Na 2025, of zoveel eerder als wenselijk, starten we met het actief benaderen van de overige doelgroepen die binnen de voorwaarden van het NIP vallen.

Figuur 12. De NIP-doelgroep (label DEFG en WOZ-waarde lager dan de NHG-grens (€ 435.000,-)), **zonder** (risico op) energiearmoede

Figuur 13. De NIP-doelgroep (label DEFG en WOZ-waarde lager dan de NHG-grens (€435.000.-)), **met** (risico op) energiearmoede

Overzicht totale doelgroep Isolatieprogramma

Omschrijving	Aantallen woningen
Aantallen met D, E, F of G label	10.965
- waarvan in particulier bezit	8.701
Isolatieprogramma doelgroep: D,E,F of G, in particulier bezit en WOZ-waarde onder de NHG-grens (€ 435.000,-)	5.997
- waarvan met (risico op) energiearmoede	1.274

Gespikkeld bezit

Gespikkeld bezit is een omschrijving voor een gebied waar huurwoningen en koopwoningen in particulier bezit dicht op of door elkaar zitten. Vanuit het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard hebben we een selectie gemaakt van gespikkeld-bezit-gebieden waar zowel particuliere koopwoningen met DEFG-labels voorkomen, als waar HW Wonen renovatie ingrepen op de planning heeft staan. Op basis van het aantal woningen en hoe dicht de corporatiewoningen en particuliere koopwoningen bij elkaar liggen is een selectie gemaakt van gebieden (straten, buurten of wijken) waar een samenwerking tussen HW Wonen en de gemeente elkaar kan versterken. In hoofdstuk 5 wordt dit verder toegelicht.

Verenigingen van Eigenaren (VvE's)

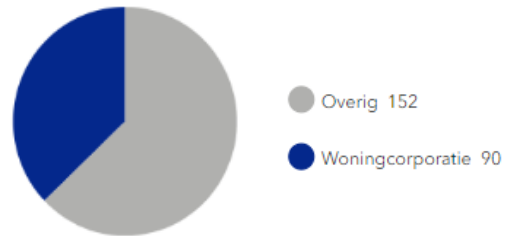
Binnen de eerdergenoemde aantallen zijn in gemeente Hoeksche Waard 947 meergezinswoningen met label D, E, F of G. Van deze groep meergezinswoningen zijn 318 koopwoningen met een WOZ-waarde onder de NHG-grens die behoren tot een Vereniging van Eigenaren (VvE). 25 van deze woningen deelt het complex met huurwoningen. Dit zijn zogenaamde gemengde VvE's. Ook de woningeigenaren in gemengde VvE's mogen ondersteuning krijgen vanuit het NIP.

Het aandeel huurwoningen in een VvE kan zowel een kans als een uitdaging zijn voor verduurzaming: een groot aantal verschillende eigenaren maakt besluitvorming vaak moeilijker. Een eigenaar met meerdere woningen in een VvE kan verduurzaming versnellen, maar ook juist tegenhouden. Aangezien het kabinet een verhuurverbod voor slechte energielabels (vanaf label E of slechter) heeft

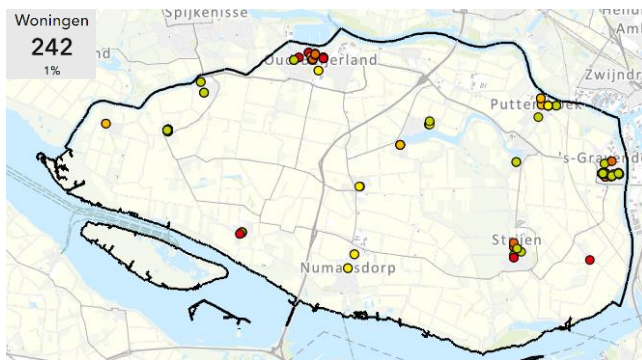
aangekondigd vanaf 2029, worden verhuurders gestimuleerd om ook in gemengde VvE's hun woningen te verduurzamen. Dit versnelt mogelijk ook de verduurzaming van koopwoningen in deze gemengde VvE's.

(Risico op) energiearmoede in VvE's

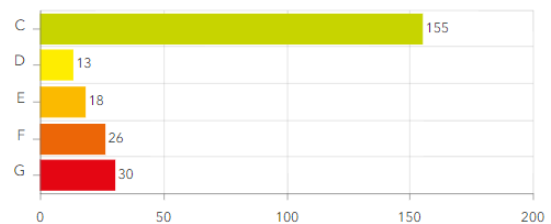
Tot slot zijn er nog ongeveer 152 woningeigenaren (zie figuur 14) in VvE's met (een risico op) energiearmoede. Hiervan zijn ongeveer 110 huishoudens deel van een VvE bestaande uit eigenaar-bewoners en/of particuliere verhuur. De 42 overige huishoudens maken deel uit van een gemengde VvE waarin zowel particulier bezit als corporatiebezit aan de VvE deelnemen. 90 huishoudens wonen in een woning van de woningcorporatie, maken deel uit van een VvE en hebben te maken met energiearmoede.

Figuur 14. Eigendomssituatie (risico op) energiearmoede VvE's

Figuur 15. (Risico op) energiearmoede (VvE's)

Figuur 16. Verdeling van de doelgroep (risico op) energiearmoede naar labels (VvE's)

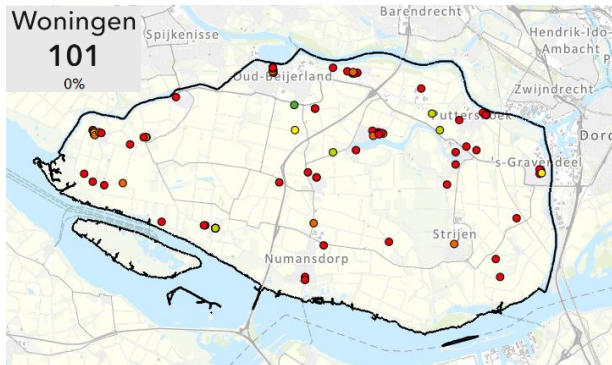
Particuliere verhuur

Huurwoningen die in particulier bezit zijn, maar worden verhuurd, vallen niet binnen de voorwaarden van de specifieke uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie (LAI); de rijks gelden uit het NIP kunnen niet voor isolatie-ingrepen worden ingezet bij deze woningen. Dit is een moeilijkere doelgroep, omdat de bewoners geen directe invloed hebben op de verduurzaming van hun woning. Binnen het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard kan deze groep wel gebruikmaken van de overige maatregelen en diensten zoals een bezoek van de energiecoach, kleine energiebesparende maatregelen of een bezoek van een energiefixer. Ook kunnen particuliere verhuurders via de Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH) hun woningen verduurzamen.

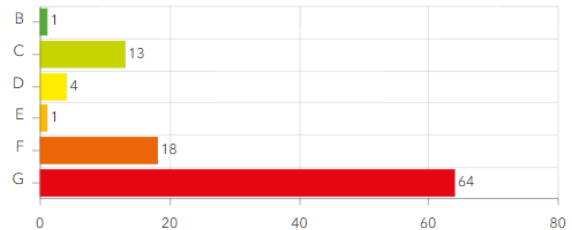
Monumenten en oude vrijstaande woningen

Tot slot brengen we de monumentale woningen in de Hoeksche Waard in kaart in dit Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard (zie figuur 17 tot en met 20). Deze woningen vallen niet allemaal in de NIP doelgroep en zijn ook niet aangewezen als doelgroep waar we ons in eerste instantie op richten. Deze woningen hebben daarentegen vaak wel een laag energielabel en door de voorwaarden die gelden voor monumenten bij een verbouwing of aanpassing is dit ook een doelgroep die meer moeite heeft met verduurzamen. Het is daarom waardevol om hier inzicht in te hebben.

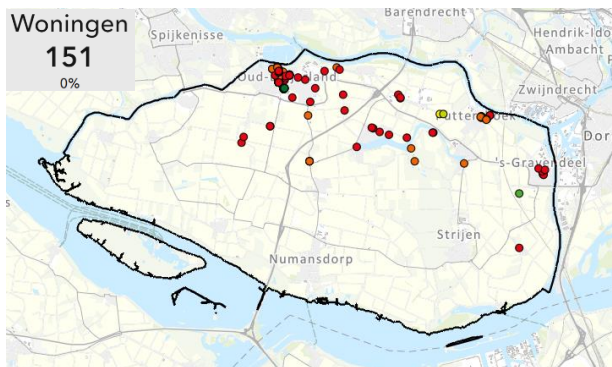
Anders dan bij andere soorten woningen wonen er in monumentale woningen minder inwoners met een (risico op) energiearmoede. Van de 101 rijksmonumenten in de Hoeksche Waard hebben 21 huishoudens (een risico op) energiearmoede. Van de 151 gemeentelijke monumenten in de Hoeksche Waard hebben 19 huishoudens (een risico op) energiearmoede.

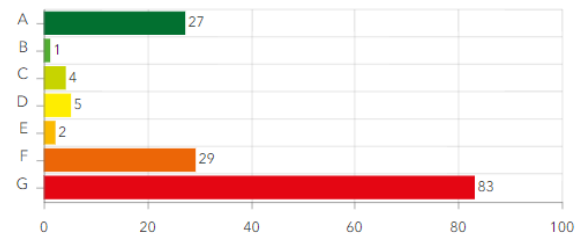
Figuur 17. Rijksmonumenten

Figuur 18. Verdeling rijksmonumenten naar labels

Figuur 19. Gemeentelijke monumenten

Figuur 20. Verdeling gemeentelijke monumenten naar labels

Naast bovengenoemde monumenten hebben we in de Hoeksche Waard ook veel oude dijkwoningen (lintbebouwing) en boerderijen. Ook deze woningen vragen meer aandacht en begeleiding bij het verduurzamen. We proberen deze doelgroepen te combineren in 1 aanpak en stapsgewijs te begeleiden bij het verduurzamen.

Hieronder de doelgroepen die vallen onder de huishoudens met (een risico op) energiearmoede:

Jongeren en ouderen

De leeftijd van een inwoner kan invloed hebben op de wijze waarop iemand naar het verduurzamen van zijn of haar woning kijkt. Afhankelijk van de leeftijd en situatie kan men misschien denken 'het zal mijn tijd wel duren'¹⁴ of moeite hebben met de digitale aanmeldformulieren voor subsidie bijvoorbeeld. Jongeren hebben wellicht de wil om te verduurzamen wel, maar nog niet het geld beschikbaar. Jonge mensen of jonge stellen die net hun eerste huis hebben gekocht, hebben vaak geen extra geld beschikbaar om te investeren in grote renovaties, zoals isolerend glas, spouw-, vloer-, gevel- of dakisolatie.

¹⁴ Citaat sessie met sociaalmaatschappelijke partners

Alleenstaanden

Ook kan meedoen aan de energietransitie moeizamer gaan voor alleenstaanden. Eigenaar-bewoners die alleen verantwoordelijk zijn voor het huishouden (zonder kinderen óf als eenoudergezin) komen mogelijk sneller in de knel met investeren in het isoleren van hun woning of het betalen van de energierekening. Deze huishoudens hebben maar 1 inkomen en moeten naast de kosten voor het gewone levensonderhoud, ook zorgen dat hun woning energiezuinig wordt. Eén inkomen is dan vaak niet voldoende waardoor deze huishoudens sneller in de knel komen.

Inwoners met zorgspecifieke behoeften

Uit de werksessie met sociaal maatschappelijke partners kwam naar voren dat chronisch zieken of mensen met een beperking ook een risico hebben op energiearmoede bijvoorbeeld door zorgspecifieke behoeften. Er zijn 4 groepen benoemd:

- Chronisch ziek
- Lichamelijke beperking
- (Licht) verstandelijke beperking
- Autisme

Mensen uit deze groepen hebben een hogere zorgvraag of hulp nodig bij het dagelijks leven. Een chronische ziekte en sommige beperkingen vereisen bijvoorbeeld een warmer huis om prettig te kunnen leven. Ook kan het energieverbruik hoger zijn door bijvoorbeeld het gebruik van noodzakelijke medische apparatuur thuis. Voor deze doelgroep kan het moeilijk zijn om isolatiemaatregelen uit te voeren, als dagelijkse taken al veel aandacht en/of hulp vragen.

De mensen uit deze groepen komen in aanmerking voor de maatregelen uit het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard als ze voldoen aan de voorwaarden van de SPUK LAI of SPUK energiearmoede. Er is extra aandacht voor hoe we deze inwoners kunnen bereiken, bijvoorbeeld door samen te werken met sociaal maatschappelijke partners. De uitwerking van de activiteiten staat in hoofdstuk 5 en 6.

Anderstaligen

Een andere groep inwoners die lastig meekomt in de energietransitie zijn de anderstaligen. Ook in de Hoeksche Waard krijgen we steeds meer inwoners die van oorsprong uit een ander land komen en dus ook een andere taal en cultuur hebben. Hierdoor is het voor hen niet altijd duidelijk wat ze moeten doen en hoe ze daar de juiste hulp bij kunnen krijgen. Ook financieel kan deze groep voor een uitdaging staan omdat zij niet genoeg inkomen of spaargeld hebben om ingrepen aan hun woning te kunnen betalen. Om deze groep te helpen, is het goed om duidelijk te hebben waar deze inwoners zich bevinden en hoe we ervoor kunnen zorgen dat de informatie die we verstrekken ook beschikbaar is in de taal van het land waar ze vandaan komen.

Hoofdstuk 4

Aandachtspunten in de uitvoering

Zowel voor de uitvoering van het Isolatieprogramma als de aanpak Energiearmoede zijn aandachtspunten opgenomen die van belang zijn geweest bij het kiezen van de activiteiten en ook aandacht blijven krijgen in de uitvoering. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we wensen en behoeften van inwoners en kennis, onzekerheid en motivatie, meenemen in de uitvoering. Deze aandachtspunten zijn onder andere tijdens de sessie met sociaal maatschappelijke partners bepaald. De activiteiten in het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede vullen elkaar aan en versterken elkaar.

4.1 Aandachtspunten

Sluit aan op het 'doenvermogen' van mensen bij het aanbieden van isolatie-activiteiten

Het proces voor het aardgasvrij maken van een woning bestaat uit veel verschillende stappen. Dit kwam eerder al terug in de Transitievisie Warmte waarin 'gezamenlijk werken we stap voor stap toe naar een aardgasvrije omgeving in de Hoeksche Waard' centraal staat. De eerste stap naar een aardgasvrije woning is isoleren. Om deze eerste stap te nemen doorloopt een inwoner een proces van bewustwording tot het uiteindelijk nemen van een isolerende maatregel; de zogenaamde klantreis. De verschillende acties in dit programma gaan uit van een klantreis waarin de volgende fasen doorlopen worden:

- A. **Bewustwording is weten:** activiteiten in deze fase richten zich op het bewustmaken van inwoners van de mogelijkheden van bijvoorbeeld groepsinkoopacties voor isolatie;
- B. **Oriënteren is willen:** in deze fase worden inwoners geholpen die meer willen weten, waarbij aanvullende informatie en specifieke adviezen worden gegeven over hun eigen woning.
- C. **Voorbereiden is kunnen:** in deze fase begeleiden we huishoudens bij het deelnemen aan groepsinkoopacties, het aanvragen van subsidies en andere regelingen en er wordt advies gegeven.
- D. **Uitvoeren is doen:** in deze fase leveren we financiële ondersteuning door middel van het aanbieden van NIP-subsidie voor isolerende maatregelen.

De klantreis is voor geen enkele woningeigenaar precies hetzelfde. Het is belangrijk om in de uitvoering van het isoleren van woningen en de aanpak Energiearmoede aan te sluiten op dit zogenaamde 'doenvermogen' van inwoners. Dat vergroot de kans dat we mensen met deze activiteiten aanzetten tot actie.

In het rapport 'Weten is nog geen doen' beveelt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid¹⁵ aan om beleid en regelgeving te toetsen op het doenvermogen van inwoners. De gedragswetenschappers geven aan dat toegang tot de juiste kennis om rationele keuzes te kunnen maken (denkvermogen) niet voldoende is om over te gaan tot actie. Doelen stellen, een plan maken, in actie komen en volhouden bij afleiding en tegenslagen (doenvermogen) is minstens zo belangrijk. Met andere woorden: zorg ervoor dat je beleid, regelingen en activiteiten zo opzet dat ze passen bij wat mensen willen, weten en kunnen. Aangezien het doenvermogen voor iedere inwoner anders is, zorgen we ervoor dat we in de uitvoering van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard flexibel zijn om hierop zo goed mogelijk aan te sluiten. Uit de werksessie met sociaal maatschappelijke partners zijn struikelblokken verzameld die bij inwoners kunnen leven. Op basis hiervan zijn 2 uitgangspunten bepaald:

Kennisontwikkeling, bewustwording en begeleiding (klantreis fase A: bewustwording en B: oriënteren)

De sociaal maatschappelijke partners gaven aan dat veel inwoners die al in de knel zitten met andere moeilijkheden, geen mentale en financiële ruimte hebben om ook nog over verduurzaming na te denken, terwijl hier wel voordelen voor hen in zitten. Het is daarom nodig om deze groep bewust te maken van de voordelen van bijvoorbeeld spouwmuurisolatie en daarna te ondersteunen en ontzorgen bij het proces om deze maatregel te nemen.

"Breng in kaart wat allerlei maatregelen inhouden en hoeveel je (in euro's) bezuinigt. Maak het duidelijk voor mensen: Wat levert het op voor mij?"¹⁶

Gebruik maken van bestaande netwerken (klantreis fase C: voorbereiden en D: uitvoeren)

De sociaal maatschappelijke partners zien ook een rol voor zichzelf om de doelgroepen te bereiken en proactief vragen te stellen over hoe ze omgaan met energie. Als je in moeilijkheden zit, gaat dit vaak samen met schaamte. Het is dan moeilijker om aan de bel te trekken voor hulp. Verschillende maatschappelijke partners komen bij inwoners thuis, weten wat er speelt en bouwen een vertrouwensband op. Deze band is belangrijk om de eventuele schaamte weg te halen en de juiste hulp te kunnen bieden.

"Veel mensen schamen zich om hulp te vragen."¹⁷

Communicatie: makkelijk, aantrekkelijk, sociaal en tijdig

Een uitgangspunt in de gedragspsychologie is om de activiteiten en regelingen zo gemakkelijk en aantrekkelijk mogelijk te maken en aan te sluiten op waar een inwoner op dat moment staat. Een overzicht van manieren waarop je dit voor elkaar krijgt, staat in tabel 5. We passen het MAST-model (Makkelijk, Aantrekkelijk, Sociaal en Tijdig) toe op het ontwerp van activiteiten en regelingen én de manier waarop we hierover communiceren met inwoners.

---

¹⁵ Het rapport 'Weten is nog geen doen – Een realistisch perspectief op redzaamheid' door de WRR van 2017

¹⁶ Gezegd tijdens sessie met sociaal maatschappelijke partners.

¹⁷ Gezegd tijdens sessie met sociaal maatschappelijke partners.

Tabel 5. MAST-model¹⁸

MAST	Belangrijkste tips
Makkelijk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zet de kernboodschap centraal. 2. Maak duidelijk wat de gevraagde actie is. 3. Gebruik eenvoudige taal en opmaak. 4. Zorg dat mensen weten waar ze terecht kunnen voor vragen. 5. Verwijder alle informatie die niet noodzakelijk is voor het uitvoeren van de gewenste actie of die te maken heeft met de gevolgen van het niet uitvoeren van de actie. 6. Maak waar mogelijk gebruik van diensten of producten die ondersteunen bij het gewenste gedrag.
Aantrekkelijk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trek de aandacht. 2. Gebruik positieve prikkels.
Sociaal	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laat zien dat de meeste mensen het gewenste gedrag vertonen of iets belangrijk vinden. 2. Maak gebruik van bestaande netwerken. 3. Moedig mensen aan om hun doelen te delen met anderen. 4. Maak gebruik van de relatie die jij hebt met de inwoner
Tijdig	<ol style="list-style-type: none"> 1. Denk na over het communicatiemoment. 2. Ondersteun mensen met plannen en actie ondernemen. 3. Benadruk voordelen op de korte termijn en neem kosten zoveel mogelijk weg.

Kies een stress-sensitieve benadering

Aansluitend op het MAST-model is het belangrijk om in de aanpak ervoor te zorgen dat het mensen zo min mogelijk stress geeft om te verduurzamen. Voor kwetsbare inwoners is dit extra belangrijk, omdat zij vaak al kampen met bovengemiddeld veel stress door zorgen over hun leefsituatie. Denk aan stress door financiële, sociale of lichamelijke problemen. Deze inwoners hebben vaak last van chronische stress. Hierdoor vermindert hun denk- en doenvermogen. In het sociaal domein wordt daarom steeds vaker gewerkt volgens de principes van stress-sensitieve dienstverlening. Met deze benadering wordt aangesloten op dit verminderde denk- en doenvermogen. De bouwstenen van deze benadering zijn:

- zorgen voor geldrust;
- geen stress toevoegen in de dienstverlening;
- steunende interactie;
- helpende instrumenten;
- psycho-educatie.

Voor de uitvoering van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard benutten we gericht de bouwstenen van stress-sensitieve dienstverlening. Isolerende en andere verduurzamingsmaatregelen zijn acties die veel tijd en moeite kosten om uit te voeren. Dit levert voor veel mensen stress op en kost veel energie (dit loopt via het bewuste deel van het brein). Via de stress-sensitieve dienstverlening vergroten we de kans dat (kwetsbare) inwoners via onze activiteiten hun woning verduurzamen.

¹⁸ Zie rapport 'EAST: Four simple ways to apply behavioural insights' door The behavioural insights team.

Aansluiten op drijfveren van mensen

Mensen hebben uiteenlopende redenen om hun woning te verduurzamen. Veelgenoemde drijfveren zijn lagere energiekosten, wooncomfort en duurzaamheid¹⁹. Maar ook redenen die minder vaak genoemd worden, zoals verminderde afhankelijkheid van niet democratische regimes²⁰, minder belasting betalen of de wens om in een huis te wonen dat is gemoderniseerd. Om mensen te verleiden om energiebesparende maatregelen te nemen, is het dus zaak om aan te sluiten bij deze drijfveren. Dat doen we door in de communicatie met inwoners flexibel te zijn. Dit vraagt van de gemeente en uitvoeringspartners om actief te onderzoeken wat de drijfveren van inwoners zijn en informatie te geven die past bij wat inwoners belangrijk vinden.

Aansluiten op stappen die mensen al gezet hebben

De ene inwoner heeft meer of andere stappen gezet om zijn of haar woning energiezuiniger en beter te maken dan de ander. Voor inwoners die nog nooit een deel van hun woning hebben geïsoleerd, is die stap groter dan inwoners die dat wel hebben gedaan. Het is belangrijk om daar rekening mee te houden. Bijvoorbeeld door inwoners eerst te helpen met een aantal kleine maatregelen, voordat ze een aanbod krijgen voor een grote isolatiemaatregel. Of door meer tijd te besteden aan het beantwoorden van vragen en het doornemen van de mogelijkheden en geschatte kostenbesparing van een maatregel. Het is dan ook slim om de activiteiten in het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard aan te laten sluiten op activiteiten die de inwoner al wel of niet gezet heeft om de woning energiezuiniger te maken.

¹⁹ In brede zin van het woord: mensen willen graag hun steentje bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering en rekening houden met het klimaat wordt steeds meer het sociaal wenselijke gedrag.

²⁰ Vanwege het uitbreken van de oorlog in Oekraïne ontstond een zorg over de Nederlandse afhankelijkheid van Russisch gas.

Overzicht en keuzevrijheid bieden voor inwoners

Hoewel te veel opties bij mensen leiden tot keuzestress, en daardoor niet overgaan tot actie, hebben de meeste mensen behoefte aan een zekere keuzevrijheid. Het is de kunst om in de activiteiten van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard de keuzes voor inwoners overzichtelijk te maken en ze te laten kiezen waar ze dat willen en kunnen. Sommige inwoners hebben juist behoefte aan iemand die hen begeleidt bij het maken van keuzes. Een onafhankelijk energieadvies geeft bijvoorbeeld inzicht in de meest voor de hand liggende besparingsmaatregelen, maar geeft inwoners nog wel de vrijheid om bijvoorbeeld het isolatiemateriaal en isolatiebedrijf te kiezen of het moment waarop de maatregel wordt uitgevoerd. Bij de voorbereiding en uitvoering van het programma en de aanpak houden we rekening met verschillende inwonersprofielen.

Hoofdstuk 5

Activiteiten Isolatieprogramma

Op basis van de gestelde doelstelling(en) en belangrijkste doelgroepen uit hoofdstuk 2 en 3 hebben we activiteiten uitgewerkt voor de uitvoering van het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede. In dit hoofdstuk beschrijven we de activiteiten voor het Isolatieprogramma, in hoofdstuk 6 beschrijven we de activiteiten voor de aanpak Energiearmoede. Hierin houden we rekening met de vastgestelde uitgangspunten, bestaande visies en beleid, de opbrengsten van de sessie met sociaal maatschappelijke partners en de klantreis die inwoners doormaken bij het nemen van isolerende maatregelen.

Voor de uitvoering van het Isolatieprogramma is er een balans tussen zoveel mogelijk maatwerk leveren met een wijkgerichte aanpak én aan de andere kant zo slim mogelijk omgaan met de gelden door het inzetten op een gemeentebrede aanpak. We willen een zo groot mogelijke groep in de Hoeksche Waard de mogelijkheid bieden om mee te doen met de verduurzamingsplannen. Tegelijkertijd willen we ook aansluiten op de investeringsmogelijkheden van onze inwoners én ze een keuze geven om mee te doen wanneer zij dat willen.

We gaan in gemeente Hoeksche Waard daarom doelgroepgericht aan de slag met het uitrollen van het Isolatieprogramma. Dit doen wij waar mogelijk gebieds- of wijkgericht. We bieden een ondersteuningsaanbod zodat inwoners straks hun woning transitiegereed op de isolatiestandaard hebben. Overkoepelend voor de uitvoering van het Isolatieprogramma én de aanpak Energiearmoede communiceren we over de verschillende activiteiten die hieronder vallen richting de doelgroepen en samenwerkingspartners en monitoren we het behalen van de doelstellingen.

5.1 Uitvoering Isolatieprogramma

De uitvoering van het Isolatieprogramma bestaat uit verschillende activiteiten, gefinancierd uit het NIP. Een deel hiervan is mede gericht op het tegengaan van (risico op) energiearmoede, of specifiekere doelgroepen daarbinnen. De activiteiten worden na tabel 6 uitgelegd.

Tabel 6. Activiteiten Isolatieprogramma*

Activiteit
NIP-subsidie Isolatie
Doe-het-zelversregeling
Groepsinkoopacties voor isolatie en ventilatie
Gespikkeld bezit-aanpak
Ontzorgingsmogelijkheden koopwoningen
VvE-informatiebijeenkomst(en)
Informatie aan particuliere verhuurders
Bijeenkomst voor eigenaren van monumenten en oude (vrijstaande) woningen
Ondersteunen ouderen

* De naam van de verschillende activiteiten kan nog wijzigen

Toelichting activiteiten Isolatieprogramma

NIP-subsidie Isolatie

We stellen per woning een NIP-subsidie Isolatie beschikbaar van minimaal € 1.100,-²¹ bovenop de landelijke subsidies. Dit maakt het voor inwoners financieel aantrekkelijker om te isoleren. Inwoners die minimaal 1 isolatiemaatregel aan hun woning uitvoeren en voldoen aan de voorwaarden van de NIP-doelgroep ondersteunen we met een NIP-subsidie Isolatie. Deze NIP-subsidie Isolatie is nooit hoger dan de kosten van de maatregel met aftrek van eventueel overige verkregen subsidies zoals de ISDE-subsidie.

Om in aanmerking te komen voor subsidie moet vastgesteld worden dat woningeigenaren voldoen aan de eisen die gelden voor de NIP-doelgroep (koopwoning met DEFG-label en een WOZ-waarde onder de NHG-grens). Energiecoaches kunnen woningeigenaren hierbij helpen en wijzen op deze subsidie en alle andere subsidies en waar deze aan te vragen zijn. Het energieloket kan ondersteunen bij vragen rondom subsidies en het eventueel aanvragen hiervan.

Doe-het-zelversregeling

Niet alle inwoners maken gebruik van een groepsinkoopactie. Sommige inwoners gaan liever zelf aan de slag. Om doe-het-zelf-isolatie te stimuleren én de kwaliteit van doe-het-zelf-isolatiemaatregelen te waarborgen, ondersteunen we inwoners met een bon van minimaal € 1.100,-. Daarnaast kunnen deze inwoners ook gebruik maken van andere bestaande acties zoals de online informatiebijeenkomsten en de energicoach. Uiteraard gelden voor de doe-het-zelvers dezelfde voorwaarden als voor de NIP-subsidie Isolatie zoals hierboven beschreven.

Uit ervaring in de praktijk moet duidelijk worden hoeveel inwoners gebruik maken van een doe-het-zelversregeling. Wordt hier minder gebruik van gemaakt dan verwacht dan kan het budget voor deze regeling ingezet worden voor andere activiteiten uit het Isolatieprogramma.

Groepsinkoopactie voor isolatie en ventilatie

Een groepsinkoopactie houdt in dat woningeigenaren zich kunnen inschrijven om samen met anderen eenzelfde soort isolatie- of ventilatiemaatregel te nemen. Het voorwerk is dan gedaan; er is al een door de gemeente gekozen betrouwbare installateur of aannemer uit de regio, die een goede prijs-kwaliteit biedt.

De gemeente organiseert in de periode 2024-2026 jaarlijks minimaal 1 groepsinkoopactie voor het isoleren van alle bouwdelen (gevel, spouw, vloer, glas, dak). Eigenaar-bewoners van grondgebonden woningen kunnen hieraan meedoen. Groepsinkoopacties kunnen eventueel gekoppeld worden aan acties in wijken.

---

²¹ De definitieve hoogte van de NIP-subsidie Isolatie en wat er maximaal beschikbaar is per woning wordt vastgelegd in de subsidieverordening.

Belangrijke voordelen van een groepsinkoopactie zijn:

- Onafhankelijk advies voor woningeigenaren: de uitvoeringspartner (zoals het Regionaal Energieloket) ziet toe op kwaliteit van de installateurs en aannemers en organiseert (online) informatiebijeenkomsten. Uitvoeringspartners hebben een klantenservice beschikbaar.
- Voorspelbaarheid voor eigenaren: bij het organiseren van één of meer acties per jaar kunnen zij de komende jaren plannen wanneer zij instappen en welke bouwdelen ze laten isoleren. Zij kunnen de werkzaamheden dan ook beter combineren met voor hen logische momenten, en kunnen nog geld sparen als dat nodig is.
- Voorspelbaarheid voor installateurs en aannemers: de capaciteit op de markt van installateurs en aannemers is erg krap, waardoor het lastig is om kort van tevoren een installateur of aannemer te vinden. Door dit ruim van tevoren uit te vragen en vast te leggen zorgen we ervoor dat er toch een installateur beschikbaar is met de benodigde capaciteit. Uitvoeringspartners maken afspraken met één of meerdere en waar mogelijk lokale installateurs en aannemers. Zij doen daarbij ook de prijsonderhandelingen en bieden ontzorging aan de aannemers. Hierdoor kunnen aannemers een goede prijs maken voor de werkzaamheden. Doordat uitvoeringspartners de vraag organiseren en veel klantcontact uit handen nemen is de groepsinkoopactie ook voor installateurs en aannemers een aantrekkelijke activiteit.
- Kostenvoordeel: door gezamenlijk in te kopen en uit te voeren wordt werk uit handen genomen van installateurs en aannemers. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld materialen grootschaliger worden ingekocht en kunnen werkzaamheden gecombineerd worden bijvoorbeeld in 1 wijk of dorp. Dit leidt tot prijsvoordeel voor de woningeigenaar.
- Ook voor eigenaren in 'gespikkeld bezit': Onder gespikkeld bezit wordt verstaan blokken of rijen woningen die afwisselend bestaan uit huurwoningen van de woningcorporatie en koopwoningen in particulier eigendom. Door mee te doen met de inkoop van de woningcorporatie, kunnen ook particuliere woningen worden verduurzaamd. Mogelijk zijn er voordelen te behalen door de werkzaamheden van de corporatie af te stemmen met de werkzaamheden van de installateur of aannemer in de groepsinkoopactie.

Bij een groepsinkoopactie worden eigenaren uitgenodigd voor een online informatiebijeenkomst (webinar). Daar krijgen inwoners meer informatie over de actie van de uitvoeringspartner die de actie organiseert. De gemeente en de betrokken installateurs en aannemers zijn ook aanwezig. Eigenaren kunnen vragen stellen over de actie aan de uitvoeringspartner of aan de aannemer over de uit te voeren maatregel. Ook kunnen zij zich inschrijven voor de actie en ontvangen op basis daarvan een prijsopgave. De aannemer maakt hiervoor een afspraak om deze prijsopgave op maat te maken voor de woningeigenaar.

Gespikkeld bezit-aanpak

Gespikkeld bezit is een omschrijving voor een gebied waar huurwoningen en koopwoningen in particulier bezit dicht op of door elkaar zitten.

Er zijn diverse plekken in de Hoeksche Waard waar verduurzaming van de particuliere woningvoorraad gelijk op kan gaan met de verduurzamingsplannen van de woningcorporatie en andersom. Belangrijk hierin is dat de verduurzamingsplannen van de woningcorporatie en de gemeente met elkaar worden gedeeld.

Deze actie is vooralsnog enkel gericht op samenwerking met woningcorporatie HW Wonen op enkele plekken in de Hoeksche Waard. Hieronder zijn enkele kansen benoemd voor een gespikkeld bezit-aanpak op basis van de verduurzamingsplannen van HW Wonen. Het moet nader onderzocht worden, in samenwerking met HW Wonen, welke van deze kansen benut kunnen worden en waar een

proefproject opgezet kan worden. Woningeigenaren die op deze plekken meedoen met isoleren en binnen de NIP-doelgroep vallen, kunnen in dit geval gebruik maken van de NIP-subsidie Isolatie. In Numansdorp, Oud-Beijerland, 's-Gravendeel en Zuid-Beijerland zijn een aantal wijken geschikt om te starten met een gespikkeld bezit-aanpak.

Ontzorgingsmogelijkheden koopwoningen

We willen als gemeente Hoeksche Waard woningeigenaren helpen, die ondersteuning nodig hebben om hun woning te isoleren. Deze inwoners hebben mogelijk meerdere redenen waarom zij niet uit zichzelf in actie komen. We veronderstellen dat veel van deze woningeigenaren niet goed weten waar te beginnen en onvoldoende financiële ruimte (denken te) hebben. Deze inwoners willen we helpen met hulp en advies aan huis.

De ontzorgingsmogelijkheden zijn in principe beschikbaar voor elke woningeigenaar die voldoet aan de voorwaarden van het Isolatieprogramma (en soms ook breder toegankelijk). Tijdens een intensieve wijkactivatie kunnen deze nog eens duidelijk onder de aandacht gebracht worden in een wijk. Onder de ontzorgingsmogelijkheden vallen:

- *Energiecoach*: een onafhankelijk coach aan huis die samen met de bewoners de woning doorloopt en kijkt waar en hoe er in de woning energie te besparen is. Hij geeft hierover tips en kan samen met de bewoner een stappenplan maken om de woning verder te verduurzamen. Hierbij kan worden doorverwezen naar het energieloket, maar ook naar een advies aan huis wat dieper ingaat op de situatie van de bewoner.
- *Advies aan huis*: een onafhankelijk advies over de te nemen isolatiemaatregelen. Dit advies helpt bewoners om een goede keuze te maken, die aansluit bij hun situatie en wensen. Daarbij brengen we financieringsvormen en subsidies onder de aandacht, zoals bijvoorbeeld het Nationaal Warmtefonds (0% rente bij inkomen tot € 60.000.-), de duurzaamheidslening van de gemeente en de ISDE-subsidie. Ook is het mogelijk om samen met bewoners prijsopgaven aan te vragen bij installateurs of aannemers of bij de installateur van een lopende groepsinkoopactie.
- *Telefonisch advies*: een onafhankelijk advies via het energieloket waar de gemeente mee samenwerkt. Telefonisch worden hierbij de wensen van de woningeigenaar besproken en wordt gekeken welke maatregelen kunnen worden uitgevoerd en wat hierbij de beste eerste stap is.
- *Financieel advies (onder voorbehoud)*: de woningeigenaar krijgt een onafhankelijk financieel advies over het financieren van isolatiemaatregelen waarbij wordt gekeken naar de situatie van de bewoner, de beschikbaarheid van leningen en subsidies.
- *Hulp bij het aanvragen van subsidie zoals de ISDE (van het Rijk) en de NIP-subsidie voor isolatie*: woningeigenaren die moeite hebben met het aanvragen van subsidie bieden wij hulp en ondersteuning.

Bij intensieve activatie van een wijk of buurt benaderen wij een wijk of buurt waar in verhouding veel woningeigenaren voldoen aan de voorwaarden van de NIP-doelgroep. Hierbij zetten we de volgende acties mogelijk in:

- Energiecoach gericht onder aandacht brengen.
- Bezoek energiecoach op vaste plek in de wijk.
- Warmtesafari waarbij er een warmtefoto van de woning wordt gemaakt.
- Aanbieden ontzorgingsmogelijkheden (wordt ook onder de aandacht gebracht door de energiecoach).
- Woningeigenaren van grondgebonden woningen met DEFG-labels en een WOZ-waarde onder de NHG-grens informeren over het Isolatieprogramma.

Woningeigenaren die buiten de doelgroep van het NIP vallen, kunnen gebruik maken van gemeentelijke en landelijke subsidies en financieringsvormen (zie tabel 2 op pagina 11). Ook kunnen zij een afspraak met de energiecoach of ISDE-advies aanvragen, zodat ze zelf aan de slag kunnen.

Figuur 21. Warmtefoto

VvE-informatiebijeenkomst(en)

Een Vereniging van Eigenaren bestaat uit verschillende woningeigenaren, meestal wonend in 1 gebouw en onder 1 dak. Hierdoor is besluitvorming rondom verduurzaming van het gebouw wat ingewikkelder. Deze besluitvorming loopt via de algemene ledenvergadering van een VvE waarbij er een meerderheid voor investeren in duurzame maatregelen moet zijn. Om deze doelgroep te helpen, organiseren we 1 of meerdere online informatiebijeenkomsten per jaar waarin we informatie verstrekken over de maatregelen voor een VvE, hoe dit juridisch goed vast te leggen is en welke financieringsvormen en subsidies er bestaan voor zowel de maatregelen als het advies hierover.

Informatie aan particuliere verhuurders

Een particulier verhuurder kan informatie krijgen via het energieloket. Daar waar nodig en er vraag is kunnen we aanvullende activiteiten opzetten om deze doelgroep verder te helpen.

Bijeenkomst voor eigenaren van monumenten en oude (vrijstaande) woningen

Zoals eerder geschetst hebben we in de Hoeksche Waard ongeveer 250 woningen die een (rijks)monument zijn. Voor monumentale woningeigenaren is het lastiger om de woning te verduurzamen vanwege de beperkingen die er gelden voor een monument. Daarnaast zijn investeringen in duurzame maatregelen voor deze doelgroep hoger, onder andere vanwege de beperkingen die er gelden. Om deze doelgroep verder te helpen, organiseren we een bijeenkomst om kennis te delen en woningeigenaren te inspireren hun woning te verduurzamen. De informatie die hierover bekend is, brengen we bij elkaar en delen we.

Ondersteunen ouderen

Binnen gemeente Hoeksche Waard zijn er ouderenadviseurs die nauw contact hebben met ouderen. Voor deze medewerkers stellen we een informatiepakket samen met informatie over isolerende maatregelen, het voorkomen van (een risico op) energiearmoede, en gratis advies van de energiecoaches, die deze mensen verder kan helpen. Dit informatiepakket bevat een helder overzicht van de verschillende maatregelen waarbij wij ons richten op:

- De duur van het nemen van de maatregel: Hoe lang zijn er mensen over de vloer om te klussen?
- De kosten van de maatregel ten opzichte van wat het oplevert (in besparing of bijvoorbeeld temperatuur in huis).
- Een aanspreekpunt waar men terecht kan met vragen.

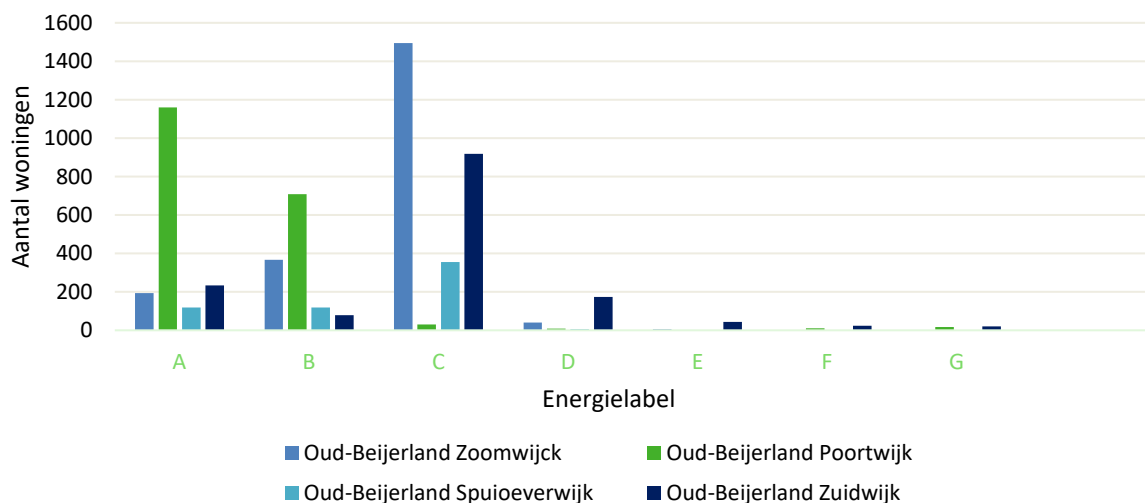
Hierbij wordt een koppeling gemaakt met de maatregelen zoals genoemd in hoofdstuk 6 “Aanpak Energiearmoede”.

5.2 Focuswijken vanuit de warmtetransitie

Er zijn verschillende wijken in gemeente Hoeksche Waard waar de woningvoorraad gunstig is om hier stappen te zetten in het aardgasvrij maken van de wijk. In bijvoorbeeld de wijken Zoomwijk, Poortwijk, Zuidwijk en Spuioeverwijk in Oud-Beijerland zijn in verhouding weinig DEFG-labels waardoor hier na enkele isolatie-inspanningen gestart kan worden met een wijkaanpak om te komen tot een aardgasvrije wijk.

In Zoomwijk in Oud-Beijerland bestaat de woningvoorraad voornamelijk uit een hoog aantal label C woningen (ongeveer 70% van de 2.100 woningen). In Spuioeverwijk in Oud-Beijerland heeft ongeveer 60% van de in totaal 600 woningen in de wijk een label C. In Poortwijk in Oud-Beijerland heeft nog ongeveer 3% van de wijk geen label A of B woning. Hierdoor zijn er nog weinig isolatie-inspanningen in deze wijk nodig voordat er gestart kan worden met een wijkaanpak om aardgasvrij te worden. In Zuidwijk in Oud-Beijerland heeft ongeveer 6% van de woningen in de wijk nog een E-, F- of G-label. In deze wijk is daarnaast de opgave om 919 woningen met label C (62% van de wijk) en 173 woningen met label D (12% van de wijk) verder te verduurzamen richting een isolatieniveau waarbij een overstap gemaakt kan worden op een aardgasvrije warmtevoorziening.

Naast bovengenoemde wijken zijn er nog meer wijken en buurten in de Hoeksche Waard die gunstig zijn om aan te pakken.

Figuur 22. Woningvoorraad focuswijken warmtetransitie

Hoofdstuk 6

Aanpak Energiearmoede

In onze Transitievisie Warmte is opgenomen dat iedereen mee moet kunnen doen in de warmtetransitie. Met dit, en de urgentie van de toenemende energiearmoede in Nederland in ons achterhoofd, is er nagedacht over wat we voor inwoners met (een risico op) energiearmoede in de Hoeksche Waard kunnen betekenen. In het Isolatieprogramma richten we ons daarom in eerste instantie tot en met 2025 op de woningen met huishoudens met (een risico op) energiearmoede, die voldoen aan de voorwaarden van het Isolatieprogramma. Isoleren kan goed helpen om de energierekening van deze inwoners blijvend te verlagen. Tegelijkertijd hebben we extra activiteiten opgesteld om voor alle huishoudens met (een risico op) energiearmoede, zowel woningeigenaren als huurders, de energierekening nóg verder te helpen verlagen.

Alle activiteiten binnen het Isolatieprogramma staan beschreven in hoofdstuk 5. In dit hoofdstuk beschrijven we de aanvullende activiteiten die specifiek worden opgezet om de inwoners van de Hoeksche Waard met (een

risico op) energiearmoede te helpen om hun energierekening te verlagen. We gaan hierbij, naast isoleren, in op andere mogelijke energiebesparende maatregelen

6.1 Aanpak Energiearmoede

De aanpak Energiearmoede bestaat uit verschillende activiteiten. De activiteiten staan hieronder in de tabel weergegeven en worden na de tabel verder uitgelegd. Een deel van deze activiteiten valt ook onder het Isolatieprogramma

Tabel 7. Activiteiten aanpak Energiearmoede*

Activiteit
Volledige ontzorging natuurinclusieve spouwmuurisolatie Witgoedregeling
Waterzijdig inregelen cv Energiefixers
Volledige ontzorging natuurinclusieve spouwmuurisolatie Energiedisplays en (intensieve) energiecoaching
Wijkacties Online kennissessie uitvoeringspartners

* De naam van de verschillende activiteiten kan nog wijzigen

Volledige ontzorging natuurinclusieve spouwmuurisolatie

Om de doelgroep met energiearmoede extra te ondersteunen wordt er ingezet op volledige ontzorging bij het aanbrengen van natuurinclusieve spouwmuurisolatie. Hierbij wordt de woningeigenaar onafhankelijk geadviseerd over de te nemen maatregel. Dit advies helpt bewoners om een goede keuze te maken, die aansluit bij hun situatie en wensen. Daarbij zorgen we voor volledige financiële dekking van de maatregel en deze wordt vervolgens uitgevoerd. Het hele traject wordt hierbij begeleid. De woningeigenaar hoeft hierbij zelf niks te betalen, en wordt zoveel als

mogelijk ontzorgd. Het gaat om een maximaal bedrag, eventuele extra kosten zijn wel voor de inwoner. In eerste instantie richten we ons hierbij op spouwmuurisolatie. Bij huishoudens uit de doelgroep die al spouwmuurisolatie hebben, kijken we naar een vergelijkbare andere isolatiemaatregel.

In samenwerking met het sociaal domein wordt de doelgroep bepaald.

Witgoedregeling

Heeft de doelgroep oud en minder energiezuinig witgoed, dan kan met een bon met een maximale waarde van € 500,- het oude apparaat ingeruild worden voor een energiezuinig model. Het oude apparaat wordt verplicht meegenomen en gerecycled. Zo wordt mogelijk misbruik van de regeling voorkomen. Er is geen eigen bijdrage van de inwoner nodig. Het gaat om een maximaal bedrag; eventuele extra kosten zijn wel voor de inwoner. Voor deze maatregel is het isolatieniveau van de woning niet belangrijk.

Bij de uitwerking en uitvoering van de witgoedregeling kijken we naar de doelgroep en hoeveel huishoudens we met deze actie kunnen helpen. We zoeken daarbij de samenwerking met het team voor bijzondere bijstand en de sociale wijkteams vanuit het sociaal domein en de energiecoaches. De regeling zal werken volgens de "op-is-op" methode, waarbij er dus een beperkt aantal bonnen beschikbaar zijn.

Waterzijdig inregelen cv-ketel

Met waterzijdig inregelen van de centrale verwarming (cv) zorg je ervoor dat overal in huis (waar de verwarming aan staat) voldoende warmte wordt afgegeven. Naar alle radiatoren en vloerverwarming als je die hebt, stroomt genoeg water om de ruimte op de juiste temperatuur te krijgen en houden. Het wordt ook wel cv-tuning of cv-optimalisatie genoemd. Het waterzijdig inregelen van de cv-ketel kan tot wel 25% besparen op de energierekening. We zoeken voor de uitvoering hiervan naar een samenwerking met een (lokale) gecertificeerde installateur.

Energiefixers

In plaats van energiecoaches kunnen energiefixers kleine maatregelen meteen uitvoeren en monteren bij inwoners. Denk bijvoorbeeld aan tochtstrips, radiatorfolie, raamfolie en ledlampen. Ook kunnen zij inwoners doorsturen naar het energieloket voor verdere ondersteuning. Hierbij kijken we naar een koppelkans met HWwerkt!. HWwerkt! helpt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan passend werk én biedt werkgevers helpende handen. Zij kunnen vacatures voor energiefixers mogelijk koppelen aan de juiste mensen.

Energiedisplays en (intensieve) energiecoaching

Energiedisplays brengen in kaart hoeveel gas en elektriciteit je verbruikt in huis. Je kan hiermee ook zien waar de grootste besparing mogelijk is (bijvoorbeeld een koelkast die veel energie blijkt te verbruiken en aan vervanging toe is). Met een energiedisplay zorgen we voor meer bewustwording en inzicht in het energieverbruik bij de inwoner. Om bewoners bewust te maken van hun energieverbruik en de mogelijkheden tot besparing, gaan we tegelijk met het plaatsen van een energiedisplay aan de slag met energiecoaching voor langere tijd. We gaan in deze aanpak in eerste instantie uit van het begeleiden van 50 inwoners met een energiedisplay en meerdere uren aan energiecoaching. Er kan een koppeling gemaakt worden met de witgoedregeling waar dat nodig lijkt.

Ook geven we energiedisplays aan inwoners, die daar behoefte aan hebben, zonder energiecoaching. Dit om de bewustwording van het energieverbruik te verhogen. Ook kan er éénmalig een afspraak gemaakt worden met de energiecoach. De energiecoach komt aan huis en loopt samen met de bewoners de woning door en kijkt waar en hoe er in de woning energie te besparen is. Hij geeft hierover tips en kan samen met de bewoner een stappenplan maken om de woning verder te verduurzamen. Hierbij kan worden doorverwezen naar het energieloket, maar ook naar een advies aan huis wat dieper ingaat op de situatie van de bewoner.

Binnen deze actie kunnen we gebruikmaken van de bestaande netwerken van hulpverleners die al bij inwoners thuis komen. Zij kunnen inwoners die daar behoefte aan hebben, helpen met het maken van een afspraak met een energiecoach.

*Tijdens de sessie met maatschappelijke partners is het volgende gezegd:
"Mogen wij als hulpverleners de energiecoach ook inplannen voor de inwoners die wij zien?"*

Deze activiteit kan goed werken voor de jongeren, ouderen en de doelgroep chronisch zieken, mensen met een lichamelijke of (licht) verstandelijke beperking of autisme. Jongeren, mensen met autisme of een (licht) verstandelijke beperking kunnen op deze manier kennismaken en ervaring opdoen met energiebesparing in huis als ze daar nog niet vaardig in zijn. Chronisch zieken of mensen met een lichamelijke beperking krijgen met deze aanpak beter inzicht in hun energiegebruik, dat soms hoger is door hun zorgvraag of leefsituatie.

Wijkacties

Om bewustzijn te creëren over het nemen van isolerende maatregelen, en over het aanbrengen van kleine maatregelen en het deelnemen aan groepsinkoopacties gaan we wijkgericht aan de slag met wijkacties. We gaan hierbij uit van 7 wijkacties (en dus wijken) voor de periode 2024-2025.

Een wijkactie is een buurtevenement waarin bewoners gezamenlijk kennis kunnen maken met verschillende energiebesparende activiteiten. Wijkacties kunnen verschillend zijn van opzet en op maat gemaakt worden voor de desbetreffende wijk of buurt. Denk bijvoorbeeld aan een wandeling met een warmtefoto in de wijk of aan de aanwezigheid van energiecoaches. Er kan een ambassadeurbuur een rondleiding geven in zijn/haar aardgasvrije huis of er kunnen kleine energiebesparende maatregelen uitgedeeld worden. Ook kan er aangesloten worden bij een bestaand evenement (kerstmarkt, buurtfeest, sportwedstrijd).

Overkoepelende activiteiten

Monitoring

Het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard gaat over de periode 2024 tot en met 2026. Er zijn voor dit programma berekeningen gemaakt van de effectiviteit van maatregelen. De mate van effectiviteit is gebaseerd op ervaringen uit het verleden, van vóór de huidige verhoogde energie- en materiaalprijzen en personeels- en grondstoffenschaarste. Ook is het landelijk beleid deels nog in ontwikkeling, en is de hoogte van de gemeentelijke uitkeringen uit de NIP-regeling na 2024 nog niet definitief bekend. Daarom is het belangrijk om op regelmatige basis het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard te monitoren en bij te sturen waar nodig. Ook voor de verantwoording van de uitgaven van diverse specifieke uitkeringen van het Rijk (SPUK-gelden) is goede monitoring noodzakelijk. Voor het meten van de effectiviteit is het verstandig om dit goed bij te houden en hierover afspraken te maken met alle uitvoeringspartners.

De volgende onderdelen zijn voor de monitoring van belang:

- **Input:** alle acties gericht op bereik en resultaat, zoals: verstuurd brieven, deelname aan activiteiten, gebruik van landelijke en lokale regelingen, het aantal energiecoachgesprekken en het aantal contactmomenten van uitvoeringspartners. Deze informatie kan grotendeels worden aangeleverd door uitvoeringspartners. Deels moet deze informatie zelf verzameld worden, bijvoorbeeld bij RVO of bij de betrokken medewerkers.
- **Output:** aantal geïsoleerde bouwdelen waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen eengezinswoningen en meergezinswoningen en het aantal woningen waar laagdrempelige maatregelen zijn gemonteerd bij de doelgroep van inwoners met (een risico op) energiearmoede. Deze informatie kan door de uitvoeringspartners worden aangeleverd. Het is belangrijk dat we als gemeente in onze aanbestedingen meegeven dat het bijhouden van deze data (binnen de kaders van privacyregelgeving) een uitvoeringsvoorwaarde is.
- **Effect:** gedurende de looptijd van het programma proberen we het effect te meten door te kijken naar verschillende criteria, zoals seizoensgecorrigeerd gasverbruik en afgemelde energielabels. Veranderingen hierin zijn echter niet altijd terug te leiden naar acties uit het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede. Cijfers over gas- en elektriciteitsverbruik zijn te vinden in de Klimaatmonitor (<https://klimaatmonitor.databank.nl/>), maar deze presenteert cijfers van vaak 1 of 2 jaar oud en is daarmee niet actueel. Direct sturen op basis van deze cijfers is dan ook niet mogelijk. De gemeente zal zelf haar subsidie-uitgaven bijhouden om zo de genomen uitvoeringsstappen de komende jaren te monitoren. Er is nog geen landelijk geaccepteerde methode om het aantal woningen te monitoren dat de isolatiestandaard heeft bereikt. Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) onderzoekt momenteel de mogelijkheden hiervoor.

Noodzakelijk bij voortdurende monitoring en bijsturing is dat uitvoeringspartners deze werkwijzen onderschrijven, omdat dit flexibiliteit in de uitvoering vraagt. Wanneer de voortgang achterblijft bij wat in dit programma is ingeschat, sturen we bij door bijvoorbeeld extra of andere activiteiten te organiseren om de benodigde voortgang wel te behalen.

De gemeente moet halfjaarlijks aan RVO verantwoorden hoe de ontvangen gelden voor het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede zijn besteed.

Communicatie

Om mensen bewust te maken van het belang van het nemen van isolerende maatregelen en hen te stimuleren om deel te nemen aan de gemeentelijk activiteiten voor isolatie is communicatie noodzakelijk. Met de communicatieaanpak is ons doel dat naast de *wil* bij inwoners om te isoleren, ze ook daadwerkelijk stappen *kunnen* zetten in het isoleren en energiezuinig maken van hun woning. Het veranderen van gedrag is een lang proces. Met een gemeentelijke communicatieaanpak waarin ook inzichten vanuit gedragsverandering worden meegenomen, kunnen we hieraan bijdragen. Denk bijvoorbeeld aan het wegnemen van belemmeringen, het delen van goede voorbeelden van inwoners (onder andere Duurzame Doeners) en de ervaringen die de energiecoach kan delen.

Om inwoners te bewegen tot het deelnemen aan activiteiten om de woning te verduurzamen, is het belangrijk om te weten wat hen belemmert of juist helpend is en welke stappen ze al gezet hebben. Ook is het nodig om inzicht te hebben in de factoren die het gedrag van inwoners bepalen. Daarop kunnen we inspelen met onze activiteiten en in onze communicatie. Daarnaast kijken we in buurten en wijken waar we aan de slag gaan met wat voor typen inwoners we te maken hebben en hoe we deze bewoners goed kunnen bereiken. Dit wordt vertaald in de inzet van de communicatiemiddelen.

We monitoren de resultaten van de communicatieaanpak, zodat we hiervan leren en de communicatie waar nodig verbeteren.

Het Rijk, maar ook bijvoorbeeld organisaties zoals Milieu Centraal ontwikkelen ook communicatie- en campagnemateriaal, bijvoorbeeld rondom energie besparen (Zet ook de knop om) of doe-het-zelf isolatie. Waar mogelijk en relevant maken wij gebruik van deze landelijke middelen.

Hoofdstuk 7

Begroting

In dit hoofdstuk is de begroting opgenomen van het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard. In de begroting zijn de inkomsten en uitgaven voor het verder helpen van inwoners bij het isoleren en energie besparen inzichtelijk gemaakt. Eerst wordt de begroting voor het Isolatieprogramma toegelicht en daarna de begroting voor de aanpak Energiearmoede. Alhoewel de begroting is uitgesplitst, worden de activiteiten uit het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede in samenhang met elkaar uitgevoerd.

Naast onderstaande begroting wordt ook een klein deel van de uitvoer uit eigen gelden bekostigd. Bijvoorbeeld omdat we als gemeente dit kunnen uitvoeren binnen een al bestaande dienst of bestaande capaciteit. Dit is verder niet inzichtelijk gemaakt in onderstaande begroting.

7.1 Toelichting begroting Isolatieprogramma

In tabel 1 in hoofdstuk 1, paragraaf 1.2 staan de inkomsten uit de NIP-regeling voor 2023, 2024 en 2025 opgenomen. Deze tabel is voor de duidelijkheid hieronder nog een keer opgenomen.

Tabel 8. Overzicht NIP-gelden per periode

Periode	Gelden nationaal	Woningen Hoeksche Waard	Gelden Hoeksche Waard
Periode 1 (2023)	€ 277.000.000,-	1.245	€ 2.176.549,-
periode 2 (2024)	€ 361.500.000,-	1.470	± € 2.145.000,-
Periode 3 (2025)	€ 361.500.000,-	1.470	± € 2.145.000,-
Totaal	€ 1 miljard	4.185	± € 6.466.549,-

Als we de NIP-gelden voor 2023 en de geschatte NIP-gelden voor 2024 en 2025 bij elkaar optellen, heeft gemeente Hoeksche Waard op dit moment ongeveer 6.5 miljoen euro aan inkomsten vanuit de NIP-regeling.

De gelden voor 2023 zijn in 2023 aangevraagd en al toegekend. Deze gelden moeten uiterlijk in 2026 zijn uitgegeven. De gelden voor 2024 en 2025 worden aangevraagd in 2024 en 2025 en moeten uitgegeven zijn in 2027 en 2028. Ons doel is om de gelden zoveel mogelijk te besteden in de jaren tot en met 2026. In de laatste 2 jaren hopen we een versnelling te maken. De regelingen en activiteiten zijn dan al uitgewerkt en hoeven indien nodig alleen bijgestuurd te worden. Ons doel is dus om zoveel mogelijk de 4.185 woningen die we als ambitie hebben, ook in 2026 behaald te hebben. Lukt dit niet, dan kan een deel van de gelden tot en met 2027 en 2028 gebruikt worden om de 4.185 woningen te behalen.

Zoals het Isolatieprogramma laat zien, zetten we de gelden op 2 manieren in:

1. Directe subsidie aan inwoners voor isolatiemaatregelen (NIP-subsidie Isolatie)
2. Ontzorging van inwoners door middel van advies en hulp bij het nemen van de isolatiemaatregelen (ondersteunende activiteiten)

In onderstaande tabel is de begroting met de inkomsten en uitgaven voor het Isolatieprogramma inzichtelijk gemaakt. De uitgaven bestaan naast de kosten voor directe subsidie en ondersteunende activiteiten aan inwoners uit kosten voor capaciteit, overhead en communicatie. De begroting is een eerste schatting en kan naar verloop van tijd bijgesteld worden. Bijvoorbeeld als blijkt dat bepaalde activiteiten niet aanslaan en sommige juist een succes zijn. Zoals eerder aangegeven, is het lastig om vooraf te bepalen waar behoefte aan is bij de inwoners. Er blijft ruim € 100.000,- budget over voor onvoorziene kosten of om bijvoorbeeld extra in te zetten op succesvolle activiteiten.

Tabel 9. Begroting Isolatieprogramma

	Programmajaar				Totaal
	2023	2024	2025	2026	
INKOMSTEN (rijks gelden NIP)	€ 2.176.549,-	€ 2.145.000,-	€ 2.145.000,-	-	€ 6.466.549,-
UITGAVEN					
NIP-subsidie Isolatie	-	€ 1.320.000,-	€ 1.540.000,-	€ 1.743.500,-	€ 4.603.500,-
Ondersteunende activiteiten	-	€ 350.000,-	€ 350.000,-	€ 350.000,-	€ 1.050.000,-
Capaciteit	-	€ 80.000,-	€ 80.000,-	€ 80.000,-	€ 240.000,-
Overhead	-	€ 90.000,-	€ 105.000,-	€ 120.000,-	€ 315.000,-
Communicatie	-	€ 50.000,-	€ 50.000,-	€ 50.000,-	€ 150.000,-
TOTAAL UITGAVEN	-	€ 1.890.000,-	€ 2.125.000,-	€ 2.343.500,-	€ 6.358.500,-
RESTANT BUDGET					€ 108.049,-

7.2 Toelichting begroting aanpak Energiearmoede

In hoofdstuk 1 paragraaf 1.2 staan de gelden opgenomen die de gemeente heeft ontvangen voor het tegengaan van (een risico op) energiearmoede. De gelden voor energiearmoede zijn zoals gezegd éénmalige gelden, en niet structureel voor een aantal jaren zoals de gelden voor het Isolatieprogramma. Gemeente Hoeksche Waard heeft 2 keer € 388.404,- ontvangen voor een aanpak van energiearmoede (totaal € 776.808,-) en éénmalig € 465.171,- voor het inzetten van energiefixers. Er zijn al middelen uitgegeven aan het uitdelen van kleine energiebesparende maatregelen via HW Wonen. In totaal is er nog ongeveer € 700.000,- beschikbaar en de € 465.171,- voor de inzet van energiefixers.

Ook onderstaande begroting kan veranderen als bijvoorbeeld blijkt dat er aan bepaalde activiteiten meer behoefte is. Het budget dat overblijft is voor onvoorziene kosten en ook om extra in te zetten op activiteiten die succesvol zijn en waarvan we meer willen aanbieden.

Tabel 10. Begroting aanpak Energiearmoede

2024 en 2025	
INKOMSTEN	€ 1.165.171,-
Aanpak van energiearmoede (rijks gelden)	€ 700.000,-
Energiefixers (rijks gelden voor energiefixers)	€ 465.171,-
UITGAVEN	
Ondersteunende activiteiten	€ 540.000,-
Energiefixers	€ 465.171,-
Overhead	€ 45.000,-
Communicatie	€ 20.000,-
TOTAAL UITGAVEN	€ 1.070.171,-
RESTANT BUDGET	€ 95.000,-

7.3 Verantwoording besteding gelden

Elk half jaar moet de voortgang over de besteding van de gelden worden verantwoord aan het Rijk. Elk jaar is er een SiSa-verantwoording.

Colofon

Het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede is opgesteld door gemeente Hoeksche Waard in samenwerking met Arcadis | Over Morgen en stichting Klimaatpsychologie.

Met dank aan de inbreng van de deelnemers vanuit het sociaal domein van gemeente Hoeksche Waard, woningcorporatie HW Wonen, netbeheerder Stedin en sociaal maatschappelijke partners van gemeente Hoeksche Waard.

Bijlage 1

De isolatiestandaard

Het Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard Hoeksche Waard gebruikt de term **standaard of isolatiestandaard** om de isolatiewaarde van woningen te duiden. Deze bijlage licht toe wat hiermee wordt bedoeld.

Er is een landelijke **Standaard** voor woningisolatie. Deze isolatiestandaard komt ongeveer overeen met de schilmaatregelen die horen bij een energielabel A of B bij een naoorlogse woning, en een energielabel D bij een vooroorlogse woning. Omdat niet met zekerheid te stellen is of een woning met label B op de isolatiestandaard zit, is veiligheidshalve in alle analyses aangenomen van niet.

Bijbehorende **streefwaarden** voor afzonderlijke bouwdelen ondersteunen het behalen van de Standaard bij een stapsgewijze aanpak. Bouwdelen zijn onderdelen van de woning die de warmtevraag bepalen. De 4 'grote' bouwdelen zijn het dak, de vloer, de ramen en de gevel. Isolatie van deze bouwdelen is kostbaar en zal door de meeste mensen ervaren worden als een verbouwing. Daarnaast worden gevelpanelen, de voordeur, de mate van kierdichting en de ventilatie ook tot de bouwdelen gerekend. Het aanpassen van deze onderdelen is relatief eenvoudig en minder kostbaar, en kan vaak gecombineerd worden met een groter bouwdeel, bijvoorbeeld kierdichten bij de kozijnen als het glas vervangen wordt.

De streefwaarden gaan verder dan de isolatiestandaard. Dat betekent dat een woning op de isolatiestandaard kan komen zonder alle bouwdelen te hoeven isoleren, mits gebouweigenaren zoveel mogelijk de streefwaarden hanteren voor de bouwdelen die ze wel isoleren. Dit beperkt het aantal ingrepen dat een gebouweigenaar hoeft te zetten voordat de woning 'klaar' is.

Wanneer alle woningen op de isolatiestandaard zitten, zijn zij gereed voor aardgasvrije verwarming. Niet alle woningen zullen hetzelfde tempo doorlopen: in oudere woningen moet vaak meer gebeuren en zij zullen dan ook meer ingrepen nodig hebben voordat zij op de isolatiestandaard zitten.

Figuur 23. De Isolatiestandaard

Bijlage 2

Landelijk beleid

Dit Isolatieprogramma en de aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard wordt gevormd door het landelijke beleid rondom de energie- en warmtetransitie. Voor de volledigheid vat deze bijlage alle relevante documenten samen die in de lopende tekst niet meteen noodzakelijk zijn om toe te lichten.

Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en Lokale Aanpak Isolatie (LAI) Specifieke Uitkering (SPUK)

Het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard wordt grotendeels gefinancierd uit de regeling NIP²² van de Rijksoverheid en de specifieke uitkering (SPUK) om energiearmoede tegen te gaan. Het NIP is onderdeel van het Beleidsprogramma Versnelling Verduurzaming Gebouwde Omgeving²³. In deze programma's zijn uiteenlopende maatregelen en geldstromen uitgewerkt, waarvan een deel door gemeente Hoeksche Waard ingezet kan worden. Het NIP voorziet in een meerjarige, lokale aanpak van gemeentes voor de **isolatie van koopwoningen met DEFG labels**.

Het NIP kent 4 actielijnen:

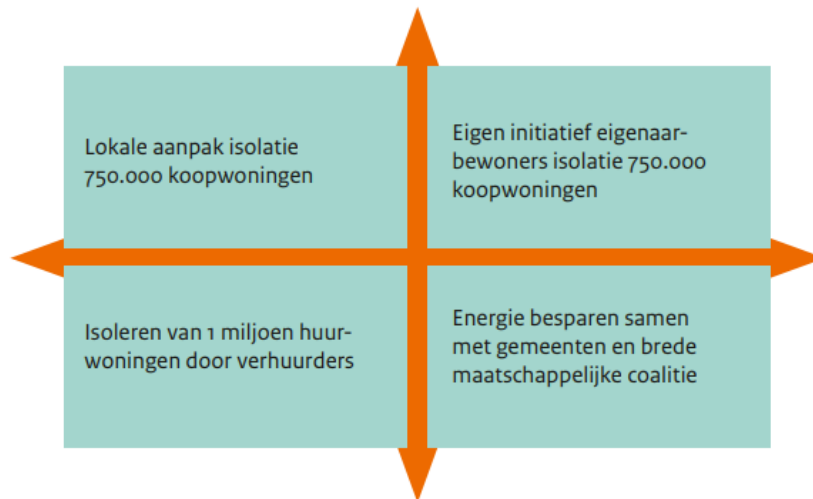
- **Actielijn 1: Lokale aanpak isoleren 750.000 koopwoningen samen met gemeenten**
Actielijn 1 richt zich op de isolatie van 750.000 woningen van eigenaar-bewoners waarbij gemeenten bewoners ondersteunen. Gemeenten ontvangen in 3 periodes (ook wel tranches genoemd) een specifieke uitkering LAI om slecht geïsoleerde woningen te verduurzamen. Het budget uit deze actielijn is een belangrijke bron van financiering voor het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard.
- **Actielijn 2: Isoleren van 1 miljoen huurwoningen door verhuurders**
Actielijn 2 is gericht op de isolatie van 1 miljoen huurwoningen door verhuurders, zowel in het sociale als het particuliere segment. In het Coalitieakkoord is afgesproken dat met normering en positieve prikkels wordt gestimuleerd om slecht geïsoleerde huurwoningen te verduurzamen. Het Rijk heeft ook landelijk prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties. Hierin zijn de doelstellingen uit het NIP verwerkt. In ruil voor het vervallen van de verhuurdersheffing maken woningcorporaties sociale huurwoningen versneld energiezuinig. Onderdeel van de nieuwe prestatieafspraken is ook de oude afspraak om uiterlijk in 2028 woningen met E-,F- en G-labels verbeterd te hebben naar een B- of A-label. De landelijke prestatieafspraken moeten doorwerken in de lokale prestatieafspraken van gemeenten met woningcorporaties. Dit moet ertoe leiden dat 700.000 sociale huurwoningen en 300.000 private huurwoningen naar het niveau van de isolatiestandaard geïsoleerd worden.
- **Actielijn 3: Versneld isoleren van 750.000 koopwoningen op eigen initiatief**
Actielijn 3 is gericht op het versneld isoleren van 750.000 woningen van eigenaar-bewoners op eigen initiatief. Deze inwoners zijn in staat om met behulp van de landelijke regelingen voor subsidies en financiering, aangevuld met bijvoorbeeld informatie van een lokaal energieloket, hun woning zelf te verduurzamen. Dit stimuleert het Rijk met aantrekkelijke, laagdrempelige, breed toegankelijke financiering en subsidie en met een landelijke communicatiecampagne en het platform 'Verbeter je huis'. Om langdurige zekerheid te waarborgen, wordt het beschikbare budget voor basissubsidies voor de isolatie van koopwoningen voortgezet en geleidelijk verhoogd richting 2030.

²² Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/02/nationaal-isolatieprogramma>

²³ Rijksoverheid: [Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

- **Actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen**

Actielijn 4 richt zich op het energie besparen en daarmee het verminderen van energiearmoede bij mensen met een hoge energierekening en/of mensen die een woning met een slechte energieprestatie hebben. Kwetsbare mensen worden op deze manier ook weerbaarder tegen hoge energieprijzen. Voor deze groepen continueert het Rijk de gemeentelijke aanpak gericht op het voorkomen van energiearmoede en ondersteuning van kwetsbare mensen in koop- en huurwoningen. Dat doen ze in samenspraak met woningcorporaties. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om laagdrempelige energiebesparende maatregelen, zoals tochtstrips en een energiedisplay, als ook door de inzet van energiecoaches. Zo wordt de energierekening verlaagd ook voordat de woning goed wordt geïsoleerd. De brede maatschappelijke coalitie richt zich op het via communicatie en voorlichting stimuleren van energiebesparing en isolatie. Met de gelden die (in actielijn 1) beschikbaar worden gesteld voor de lokale aanpak kan de gemeente het isoleren van de woning stimuleren, bijvoorbeeld door extra subsidie te geven boven op de landelijke subsidie. Hiermee kunnen de gemeenten mensen in de kwetsbare wijken en straten extra financiële steun in de rug geven. Deze actielijn is aanvullend op de actielijnen programmatische isolatie van huur- en koopwoningen. Hoe verder die actielijnen zijn gevorderd, hoe minder inzet in deze actielijn nodig is.

Figuur 24. Visualisatie actielijnen NIP²⁴

Het Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede Hoeksche Waard richt zich nu op het uitvoeren en inzetten van de beschikbare gelden uit actielijn 1 en 4. Gemeente Hoeksche Waard kan op basis van een inschatting van het Rijk van het aantal potentiële koopwoningen dat voldoet²⁵ aan de voorwaarden € 1.817.700,-²⁶ aanvragen voor de eerste periode. Het bedrag voor de eerste periode is later opgehoogd waardoor er voor de eerste periode (1^e tranche) nu € 2.176.549,- beschikbaar is. Gemeente Hoeksche Waard heeft dit bedrag aangevraagd en ook toegewezen gekregen.

Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie

Hoewel de gemeente de regie heeft over de verduurzaming van de gebouwde omgeving, gaan woningeigenaren over het verduurzamen van hun eigen woning. De Rijksoverheid werkt aan wetgeving om gemeenten meer bevoegdheden te geven voor het bepalen van de energie-infrastructuur in een wijk. De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) geeft gemeenten de mogelijkheid

²⁴ [Nationaal Isolatieprogramma \(overheid.nl\)](https://overheid.nl)

²⁵ Inschatting op basis van aantal huizen met label D, E, F of G en aantal huishoudens met (een risico op) energiearmoede: 1.245 woningen.

²⁶ [Staatscourant 2023, 19021 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](https://overheid.nl)

om de levering van aardgas in een bepaalde wijk te stoppen na een bepaalde datum. Er moet dan wel perspectief zijn op een alternatieve energie-/warmtevoorziening waar gebouweigenaren op kunnen aansluiten. Aangezien isolatie een randvoorwaarde is voor de meeste duurzame, alternatieve energievoorzieningen, geeft deze wetgeving hooguit een indirecte sturingsmogelijkheid op energiebesparing aan gemeenten. Met andere woorden: om een deadline voor het dichtdraaien van de gaskraan aan te kondigen moet de gemeente eerst energiebesparing en isolatie op orde hebben in de wijk, dus de wet zal in de praktijk niet als harde bevoegdheid gebruikt worden. De Wgiw is nog in ontwerp en treedt naar verwachting half 2024 in werking.

Landelijke regelingen voor gebouweigenaren

Er zijn verschillende landelijke, regionale en lokale regelingen voor woningeigenaren én de gemeente, zowel subsidies als financieringen en voor verschillende type eigenaren. Eerder is in tabel 2 in hoofdstuk een overzicht gegeven van de beschikbare subsidies en regelingen.

Het kabinet heeft aangekondigd te komen met een wetsvoorstel voor gebouwgebonden financiering vanaf 2025. Deze financiering is niet gekoppeld aan een persoon, maar aan de woning. Dit maakt het mogelijk om de financiering bij verkoop van de woning over te dragen aan de nieuwe eigenaar. Het is even afwachten of en wanneer deze regeling tot stand komt.

Normering geïsoleerde huurwoningen en hybride warmtepompen

De Rijksoverheid werkt daarnaast aan enkele normen, onder andere voor huurwoningen²⁷ en voor de duurzaamheid van verwarmingsinstallaties²⁸. Hierdoor worden geïsoleerde huurwoningen en hybride warmtepompen op een gegeven moment 'de norm'. Wat betekent dat deze standaard overal worden toegepast bij nieuwbouw of bij vervanging in bestaande bouw.

De normering voor huurwoningen is nu gericht op het vervangen van enkel glas en de aanpak van in ieder geval alle huurwoningen met label E of slechter. Het is nog onduidelijk hoe de verdere uitwerking eruit zal zien en hoe de handhaving van deze normen in de praktijk wordt gebracht. Mogelijk krijgen gemeenten hier nog een rol in, in combinatie met nieuwe bevoegdheden.

De normering voor de duurzaamheid van verwarmingsinstallaties wordt door het kabinet voorbereid, zodat deze in 2026 in kan gaan. Met de normering worden eisen gesteld aan de efficiëntie van de verwarmingsinstallatie. Dat betekent dat bij vervanging van de huidige cv-ketel mensen moeten overstappen op een duurzamer alternatief. Er gelden uitzonderingen²⁹ voor:

- Bij een terugverdientijd van langer dan 7 jaar;
- Voor monumenten en gestapelde bouw (bijvoorbeeld een appartementencomplex/flat);
- Wanneer de woning binnen 10 jaar op een collectieve wijkoplossing, zoals een warmtenet, wordt aangesloten.

Om de ontwikkeling van deze techniek te ondersteunen, biedt het Rijk subsidie op de aanschaf van een (hybride) warmtepomp. Deze subsidie is vanaf 2022 verhoogd naar gemiddeld 30%. Tot en met 2030 heeft het kabinet € 150,- miljoen per jaar gereserveerd om woningeigenaren te blijven ondersteunen bij de aanschaf van een (hybride) warmtepomp. Daarnaast is er, naast de reguliere duurzaamheidslening van de gemeente, financiering via het Nationaal Warmtefonds, met een rentetarief van 0% voor inkomens tot € 60.000,-³⁰, beschikbaar.

²⁷ [Kamerbrief over aanvullende normering huurwoningen | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

²⁸ [Kamerbrief over reikwijdte normering verwarmingsinstallaties | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

²⁹ [Vragen en antwoorden: hybride warmtepomp de standaard in 2026 | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

³⁰ [Energiebespaarlening voor particulieren - Warmtefonds](#)

Bijlage 3

Isolatieniveau en bouwdelen

Om te bepalen of we in de Hoeksche Waard in lijn liggen met de doelstelling van 2050 kijken we ook naar het isolatieniveau van de zogenaamde bouwdelen van een woning. Een woning bestaat wat betreft isolatie uit 4 bouwdelen: dak-, spouwmuur-, glas- en vloerisolatie. Om te komen tot het niveau van de isolatiestandaard moeten al deze bouwdelen voldoende geïsoleerd zijn. Niet iedere woningeigenaar kan al deze delen in één keer aanpakken, maar doet dit in 2 of 3 stappen.

Uitgangspunt hierbij zijn de aantallen woningen zoals vermeld in tabel 3, welke hieronder nog eens is weergegeven. Voor meergezinswoningen (appartementengebouwen) in de Hoeksche Waard geldt dat er kan worden uitgegaan van gemiddeld 6,8 woningen per appartementengebouw.

Tabel 11. Gemiddeld afgeronde woningaantallen Hoeksche Waard en de isolatiestandaard

Omschrijving	Aantal
Totaal aantal woningen in de Hoeksche Waard	39.500
Totaal aantal woningen op de isolatiestandaard	14.500
Aantal woningen nog niet op de isolatiestandaard	25.000
<i>Waarvan eigenaar-bewoner en particuliere verhuur</i>	20.000
<i>Waarvan woningen van HW Wonen</i>	5.000
Onderverdeling naar type woning	
<i>Eengezinswoningen (EGW)</i>	22.500
<i>Meergezinswoningen (MGW)</i>	2.500

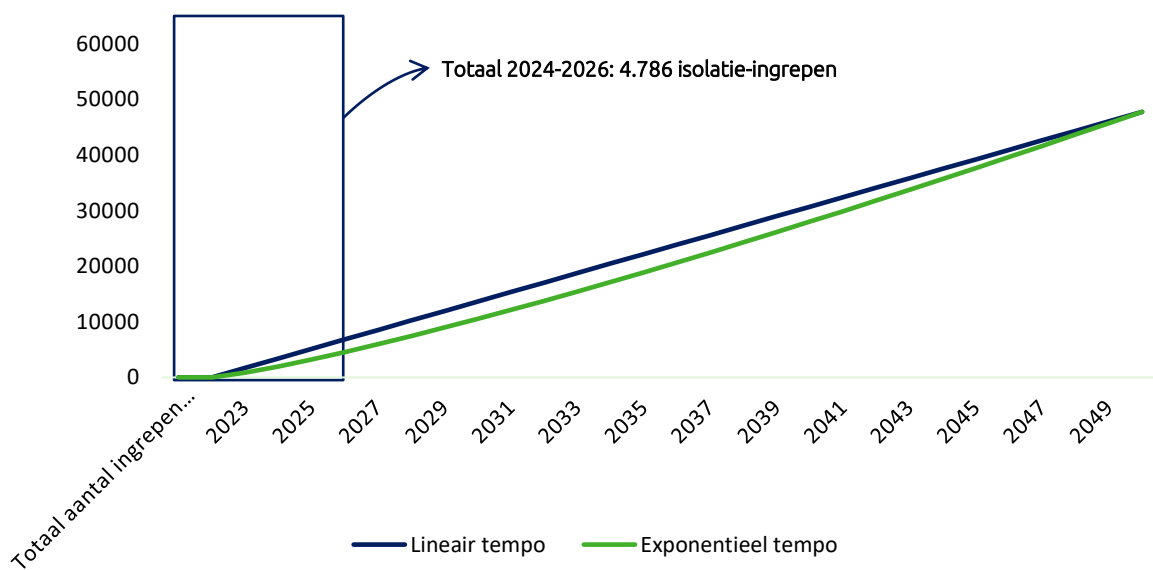
Om de hele woningvoorraad in 2050 op het niveau van de isolatiestandaard te hebben moeten ruim 47.750 ingrepen plaatsvinden. Uit landelijk onderzoek blijkt dat woningen gemiddeld al 1,5 bouwdeel zelf hebben geïsoleerd. Dit betekent dat bij alle woningen die nog niet op de isolatiestandaard zitten gemiddeld 2,5 bouwdelen geïsoleerd moeten worden om tot de isolatiestandaard te komen. We gaan hierbij uit van ingrepen aan 4 soorten bouwdelen: dak-, glas-, spouwmuur- en vloerisolatie. Uit landelijk cijfers blijkt dat men gemiddeld 1,2 bouwdeel per ingreep isoleert. Aangezien 2,5 bouwdeel per woning nog moet worden geïsoleerd betekent dit dat er minimaal 2 ingrepen per woning nodig zijn om te komen tot de isolatiestandaard. Dit is te zien in tabel 12.

Tabel 12. Afgeronde aantallen bouwdelen woningen in de Hoeksche Waard & de isolatiestandaard

Omschrijving	Aantallen
<i>Gemiddeld aantal nog te isoleren bouwdelen per woning</i>	2,5
Aantal bouwdelen eengezinswoningen (EGW)	56.250
Aantal bouwdelen meergezinswoningen (MGW)	920
Totaal aantal bouwdelen	57.170
<i>Gemiddeld aantal bouwdelen nodig voor isolatie tot de isolatiestandaard</i>	2,5
<i>Gemiddeld aantal bouwdelen per ingreep</i>	1,2
Aantal ingrepen tot de isolatiestandaard (EGW)	46.880
Aantal ingrepen tot de isolatiestandaard (MGW)	70
Aantal ingrepen tot de isolatiestandaard (totaal)	47.650

Verhoudingsgewijs lijken er relatief weinig ingrepen bij meergezinswoningen nodig te zijn. Dat komt omdat bij meergezinswoningen het hele pand of blok tegelijk aangepakt moet worden, niet een enkele woning. Ingrepen bij meergezinswoningen gaan dus over het hele gebouw, zoals het vervangen van het dak of alle beglazing. Bij 1 ingreep worden dus soms wel tientallen woningen tegelijkertijd aangepakt.

Naast het verwachte aantal ingrepen is het ook van belang om te kijken naar het tempo waarin de te nemen isolatie-ingrepen moet gebeuren. Dit is van belang om 2 redenen. Enerzijds om een zorgvuldige inschatting van de aan te vragen NIP-gelden te realiseren, anderzijds om te komen tot aantallen voor het activiteitenprogramma 2024 tot en met 2026. Een rechte lijn (lineair tempo, zie blauwe lijn in figuur 25) naar de doelstelling van aardgasvrij in 2050 betekent namelijk een andere aanpak dan het scenario met een 'versnellingscurve' (exponentieel, zie groene lijn in figuur 25), waarbij het tempo komende jaren wat lager ligt, maar daarna steeds verder oploopt. Gezien de benodigde inspanningen in de beginperiode in verband met de onder andere de Wet natuurbescherming en het inrichten van een meerjarig programma, kiezen we als gemeente voor een exponentiële groeicurve richting 2050.

Figuur 25. Doelstelling isoleren van woningen in de Hoeksche Waard 2024-2050 (cumulatief aantal isolatie-ingrepen en daarmee woningen aangepakt tot en met 2050).

Op basis van de exponentiële groeicurve kan de doelstelling voor deze programma periode worden bepaald. Om in lijn te liggen met de doelstelling om alle woningen in gemeente Hoeksche Waard in 2050 op de isolatiestandaard te hebben, is er een berekening gemaakt en moeten er in de periode 2024-2026 **4.786 isolatie-ingrepen** uitgevoerd worden.

Om de gehele Hoeksche Waard in 2050 op de isolatiestandaard te hebben wordt er in deze programma periode 2024 tot en met 2026 daarom ook ingezet om minimaal deze **4.786 isolatie-ingrepen** uitgevoerd te hebben. Aangezien wij inzetten op het ondersteunen van 4.185 woningeigenaren, welke gemiddeld 1,2 isolatie-ingrepen uitvoeren, komen we in deze programma periode tot gemiddeld 5.022 isolatie-ingrepen. Daarnaast maken we met HW Wonen afspraken, onder andere vastgelegd in de prestatieafspraken, over het isoleren van huurwoningen. Hiermee liggen wij in lijn met de doelstelling voor 2050.